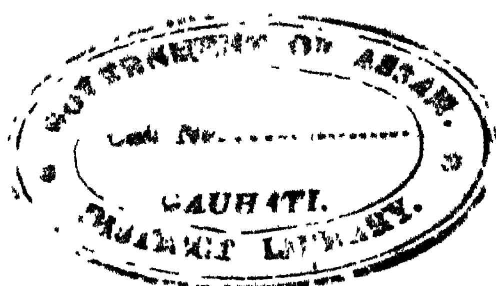
শাশ্বতী

শাশ্বতী
দুপর নিশা
ভাস্বতী

SASWATI— three one act plays in Assamese written by Shree Satya prasad Barua and published by PADMA PRAKASH, Gauhati.

প্ৰকাশক : পদ্ম প্ৰকাশ
গুৱাহাটী

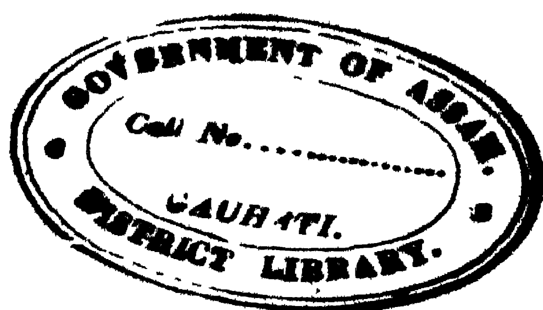
প্ৰথম প্ৰকাশ : ১৯৬৬

বেটুপাতৰ শিল্পী : শ্ৰীবেণু মিশ্ৰ

মুদ্ৰক : শ্ৰীগুৰু প্ৰেছ
মালিগাওঁ
গুৱাহাটী—১১

বেচ—তিনি টকা

[illegible]

GOVERNMENT OF ASSAM.
Call No.
GAUHATI.
DISTRICT LIBRARY.

নিবেদন

এই একাঙ্কিকা তিনিখনৰ কাহিনীৰ সৈতে যি তিনিগৰাকী মহিলাৰ স্মৃতি, অনুপ্ৰেৰণা আৰু সান্নিধ্যৰ অভিজ্ঞতা সাঙোৰ খাই আছে তাৰ বাবে তেওঁলোকক এই ছেগতে জনালোঁ মোৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা— সেই প্ৰেৰণাৰ ইতিহাস, সেই মৰমৰ পৰশ, জীয়াই থাকোঁ মানে নেপাহৰোঁ।—

সত্যপ্ৰসাদ

শাশ্বতী

শাশ্বতী

[অধ্যাপক বিভূতি বৰুৱাৰ ঘৰৰ এটা কোঠা। অধ্যাপক বৰুৱাই চৰকাৰী চাকৰিৰ পৰা অৱসৰ লোৱা দুবছৰ মানহে হৈছে। বৰুৱাৰ জীয়েক শাশ্বতীয়ে হেলনীয়া চকী এখনত বহি কিতাপ পঢ়ি আছে। ওচৰতে আন এখন চকীত বহি নিকুৱেও ইংৰাজী ছবিৰ কিতাপ এখন চাই আছে। নিকু শাশ্বতীৰ জীয়েক। শাশ্বতীৰ বয়স সাতাইশ আৰু নিকুৰ সাত। অলপ পৰৰ পাছতে "শ্বতী" "শ্বতী" বুলি মাতি বিভূতি বৰুৱা সোমায়হি। তেওঁৰ হাতত এটা পুতলা। চেহেৰাত বাৰ্দ্ধক্যৰ ছাপ পৰিলেও স্বাস্থ্য ভাল। ওখ পাতল, বেছ দেখনিয়াৰ মানুহজন।]

বিভূতি— শ্বতী নিকু ক'ত? অ' তই ইয়াতে বহি আছ? নিকু চা, এইটো তোলৈ কি আনিছোঁ।

নিকু— (ককাদেউতাকৰ ওচৰ পায়হি) ইমান ধুনীয়া পুতলা। ক'ৰ পৰা আনিছা? দিল্লীৰ পৰা?

বিভূতি— ওঁ, যা ওমলগৈ।

নিকু— দেখিছা মা, কিমান ধুনীয়া পুতলা। মই বন্ধুইঁতৰ লগত ওমলোঁগৈ দেই।

শাশ্বতী— যা বাক।

বিভূতি— গাটো ধুইহে ভাল লাগিছে। আজি প্লেনত বৰ কেয়া লাগিছিল।

শাশ্বতী— বতৰটোও ভাৱৰীয়া।

(ইতিমধ্যে শাশ্বতী বহাৰ পৰা উঠিছিল আৰু বিভূতি বহিছিল)

বিভূতি— চলিহাই জানেনে মই আজি আহিম বুলি?

শাশ্বতী— ফোন কৰি সুধিছিল, মই কৈছোঁ।

বিভূতি— নানা লেঠাৰ মানুহ, একো ঠিক নাই। তয়ে কৈ দেচোন মই মতা বুলি।

শাশ্বতী— কলিকতাৰপৰা ককাইদেউ আহিছে।

বিভূতি— ক'তা, দেখা নাই দেখোন? ৰেৱতী কেতিয়া আহিল?

শাশ্বতী— কালি। আজি পুৱা ছিলঙলৈ গৈছে। গধূলি আহি পোৱাৰ কথা।

বিভূতি— ৰমণী কেনে আছে?

শাশ্বতী— আছে আৰু।

বিভূতি— ৰেৱতীয়ে তোক একো কোৱা নাইতো?

শাশ্বতী— ক'বলৈ সুবিধাই পোৱা নাই, অ' সৌৱা চলিহা খুৱা আহিলেই—

বিভূতি— আহাঁ আহাঁ চলিহা, মই এইমাত্র শ্বতীক কৈছিলোঁ তোমালৈ ফোন এটা কৰি দিবলৈ। বহা।

[কন্দৰ্প চলিহাৰ বয়স বিভূতিতকৈ কিছু কম। চুটি চাপৰ, নোদোকা মানুহজন। বকৱাৰ অন্তৰঙ্গ বন্ধু, ঘৰুৱা মানুহৰ দৰে। চলিহাই চকী এখন টানি লৈ বহে।]

চলিহা— ডাঙৰ বোপাও হেনো আহিছে?

শাশ্বতী— কালি আহিছে।

বিভূতি— চাহ খাবানে চলিহা?

চলিহা— থাওক এতিয়া নেলাগে।

শাশ্বতী— মই বাৰু পানী উতলাওগৈ, মন গ'লে পাছতো খাব।

[শাশ্বতী যায়।]

বিভূতি— বেৰৱতী এনেকৈ হঠাতে ওলাবহি বুলি ভবাই নাছিলোঁ।।

চলিহা— থাকিব বোধকৰোঁ কেইদিনমান।

বিভূতি— বেছি দিন যে থাকিব বিশ্বাস নহয়। সিতো আৰু মোৰ দৰে ৰিটায়াৰ্ড প্ৰফেছাৰ নহয়। বিলাত ফেৰৎ ইঞ্জিনিয়াৰ। স্বাধীন ভাৰতত ইঞ্জিনিয়াৰ-বোৰ বৰ ব্যস্ত মানুহ।

চলিহা— ডাঙৰ বোপা—

বিভূতি— ছিলঙলৈ যোৱা বুলি শ্বতীয়ে ক'লে। আজিয়েই শুভতাৰ কথা। পিছে চলিহা—

চলিহা— কোৱা।

বিভূতি— ঘৰটো শেষ হবলৈ আৰু কিমান দিন লাগিব?

চলিহা— শ্বতীৰ বাবে সজোৱা ঘৰটোৰ কথা কৈছা?

বিভূতি— তুমি পুৰণা কন্‌ট্ৰেকটৰ। ইমানদিন লগাব নেলাগি-ছিল।

চলিহা— কাম প্ৰায় শেষেই হৈছে। মাত্ৰ হোৱাইট ওৱাছিং আৰু ডিচ্‌টেম্পাৰৰ কাম বাকী। যদি তোমাক লাগে, দুই এদিনৰ ভিতৰতে অন্ততঃ দুটা কোঠা ৰেডি কৰি দিব পাৰিম।

বিভূতি— তাকেই কৰা। শ্বতীয়ে বাতে অতি সোনকালে ঘৰ লবগৈ পাৰে মই তাকেই বিচাৰোঁ।।

চলিহা— ইমান লৰালৰি কৰিবৰ হঠাতেনো কি হ'ল? তোমাৰ লগত থাকি তাই দেখোন ভালেই পায়। আৰু তুমিও—

বিভূতি— অকল মোৰ কথা হোৱা হলে শ্বতীৰ কাৰণে মই বেলেগ ঘৰ নসজালোহেঁতেন চলিহা।

চলিহা— আকৌ হঠাতে নতুন কিবা ডেভেলাপমেণ্ট হৈছে-নেকি ?

বিভূতি— এইখন ঘৰত শ্বতী আৰু বেছি দিন থকা উচিত নহয়। তাইৰো আত্মসম্মান বোলা এটা বস্তু আছে।

চলিহা— ডাঙৰ বোপাই কিবা কৈছেনেকি ?

বিভূতি— পোনপটীয়াকৈ একো নক'লেও শ্বতী ইয়াত, এইদৰে থকাটো, সি ভাল নেপায়।

চলিহা— নিজৰ ভনীয়েকৰ প্ৰতি—

বিভূতি— তুমি পাহৰি গৈছা চলিহা, ডাঙৰ বোপাৰ ইচ্ছা-শক্তিৰ ওপৰত আন এজনৰ যথেষ্ট প্ৰভাৱ পৰিছে। মই বোৱাৰীৰ কথা কৈছোঁ। শ্বতীৰ প্ৰতি বোৱতীৰ নিজৰ কোনো বেয়া ভাৱ নেথাকিলেও, আমি আশা-কৰা উচিত নহয় যে বোৱাৰীয়েও তাইক আমাৰ দৰেই মৰম কৰিব। তদুপৰি শ্বতীৰ অৱস্থা অলপ অস্বাভাৱিক।

চলিহা— তাইৰ গিৰিয়েকো লগতে—

বিভূতি— শ্বতীৰ গিৰিয়েক। [হুমুনিয়াহ কাঢ়ে] বহুতো আশা কৰি, ভাল ঘৰৰ ভাল ল'ৰা চাই, শ্বতীক বিয়া দিছিলোঁ। ৰমণী ৰঞ্জন ফাৰ্ষ্ট ক্লাছ অনাৰ্ছ গ্ৰেজুৱেট। তাৰ যে এনেকুৱা হ'ব কোনে ভাবিছিল! তুমিতো জানা চলিহা, শ্বতী মোৰ কিমান মৰমৰ। লক্ষ্ণৌৰ ওস্তাদৰ ওচৰত তাই চেতাৰ শিকিছিল। ছিনিয়ৰ কেমব্ৰীজ পাছ কৰা ছোৱালী তাই।

চলিহা— ৰমণীয়ে চাকৰিৰ কাৰণে যত্নও কম কৰা নাছিল।

বিভূতি— আন কত ল'ৰাই মোৰ ছাৰ্টিফিকেট লৈয়েই চাকৰি পালে, অথচ ৰমণীৰ বেলিকা একো এটা কৰি দিব নোৱাৰিলোঁ। গ্ৰহৰ প্ৰভাৱ চলিহা, গ্ৰহৰ প্ৰভাৱ! এটা চাকৰি অৱশ্যে নিজেই সি যোগাৰ কৰিছিল। এইডেড্ স্কুল এখনৰ শিক্ষকৰ কাম। দুবছৰ কাম কৰাৰ পাছত হঠাতে এদিন শুনিলো সি চাকৰি ৰিজাইন দিছে। কিয় এৰিলে কাকো নক'লে, কোনেও নেজানিলে।

চলিহা— মনৰ অশান্তিতেই হয়তো—।

বিভূতি— অকল অশান্তিয়েই নহয় চলিহা। জীৱন যুঁজত জুৰুলা হোৱা ৰমণীৰ কিবা মনৰ অসুখো নিশ্চয় হৈছিল। ইমান সৰবৰহী কথকী লৰাটো হঠাতে কথা নোকোৱা হৈ গ'ল! ইমান যে মৰম কৰিছিল, তাৰ ছোৱালী সেই নিরুকো মৰম কৰিবলৈ এৰি দিলে। কত ডাক্তৰক দেখুৱালোঁ। কোনেও একো কৰিব নোৱাৰিলে। বিলাতত ছাইকিয়েট্ৰি (Psychiatry) শিকি অহা বিশেষজ্ঞইও হাৰ মানিলে।

[উধাতু খাই লৰি নিৰু সোমাই আহে]

নিৰু— ককা ককা, অ' ককা—

বিভূতি— কি হ'ল অ' সোণ?

নিৰু— জানা ককা, দেউতা আহিছিল।

বিভূতি— কেতিয়া?

নিৰু— এই এতিয়া, মই বন্ধুৰ লৈতে উমলি থাকোঁতে।

মাই চাহ জলপান দিছিল। আধাখোৱাকৈ হঠাৎ উঠি গুচি গ'ল।

বিভূতি— কিয় ?

নিৰু— ক'ব নোৱাৰোঁ। মই ইমান "দেউতা" "দেউতা" বুলি মাতিলোঁ, উভতিকে নেচালে। ককা, দেউতাই মোক কিয় মৰম নকৰা হ'ল ? আগতে ইমান টফী, চকলেট আনিছিল, আজিকালি কিয় নিদিয়ে বাৰু ? কথাও দেখোন নেপাতে। বহুত ৰাতি হ'লেহে শুবলৈ আহে। পুৱা ক'লৈ যে গুচি যায় কবকে নোৱাৰোঁ। মই স্কুললৈ গ'লেহে আহে, মই যে লগেই নাপাওঁ।

[ভিতৰৰ পৰা শ্বতীয়ে মাতে]

শাশ্বতী— নিৰু অ' নিৰু, এইফালে আহচোন।

বিভূতি— মাৰে মাতিছে যা সোণ—

[নিৰু যায়]

চলিহা— বেচেৰী ছোৱালীকণক, দেখিলে সঁচাকৈয়ে বেয়া লাগে।

বিভূতি— তাইৰ মুখলৈ, শ্বতীৰ মুখলৈ, মাজে মাজে মই চাব নোৱাৰা হওঁ চলিহা।

[তামোলৰ বটা লৈ নিৰু সোমাই আহে]

নিৰু— ককা, এয়া তামোল।

[বিভূতি আৰু চলিহাই তামোল লয়]

নিৰু— মোক তোমাৰ খুন্দা তামোল দিবানে ককা ?

বিভূতি— অলপহে দিম দেই। বেছি নিদিওঁ। হোঁ নে। সৰু ছোৱালীয়ে তামোল খাব নেপায় নহয়।

[নিৰুয়ে খুন্দা তামোল মুখত ভৰায়]

বিভূতি— হ'ল নহয়। আৰু সুখুজিবি দেই।

নিৰু— ককা মা-ই সুধিছিল তোমালোকক চাহ দিবনে?

বিভূতি— চলিহা, খাবৰ মন গৈছে নে?

চলিহা— থাওক, নেখাও, নেলাগে।

নিৰু— ৰাণী মাহীৰ কাৰণে চাহ কৰিছেই নহয়।

বিভূতি— ৰাণী আহিছে নেকি? কিমান পৰ হ'ল?

নিৰু— বহুত পৰ হ'ল। দেউতা অহাৰ আগতে আহিছে। ৰাণী মাহীয়ে মোক এইটো কি দিছে চোৱা।

বিভূতি— কি অ'? চকলেট। মোক দিবিনে?

নিৰু— নিদিও, নিদিও, নিদিও।

[এই বুলি লেনিয়াই কৈ কৈ ওলাই যায়]

চলিহা— এনে মৰম লগা হৈছে ছোৱালীকণ।

বিভূতি— তাই নথকা হ'লেতো শ্বতীৰ পক্ষে জীয়াই থকাই টান হ'লহেঁতেন।

চলিহা— নতুন ঘৰলৈ শাশ্বতী আৰু নিৰুক পঠিয়াই তুমি জানো থাকিব পাৰিবা?

বিভূতি— সিহঁত আঁতৰি থাকিলে যে মোৰ পক্ষে ইয়াত থকাটো টান হব, মই জানো। কিন্তু উপায় নাই। এইখন ঘৰত থাকিবলৈ দি মই শ্বতী আৰু সিৰিয়েকক প্ৰতি মুহূৰ্ত্ততে অপমানিত হবলৈ দিব নোৱাৰো।

চলিহা— তোমাৰ কথা কিন্তু মই বুজি পোৱা নাই। ইয়াত, তোমাৰ লগত থাকিলে শ্বতী অপমানিত হবলৈ যাব কিয়?

বিভূতি— তুমি নুবুজিবা কন্দৰ্প। এইখন ঘৰত শ্বতীৰ ঠাই

আছে সঁচা, নিকুকো কোনেও একো কৰলৈ যোৱা নাই—

চলিহা— তেনেহলে ?

বিভূতি— এইখন ঘৰত যদি ৰমণীৰঞ্জনৰে ঠাই নহয় তেন্তে শ্বতীৰ ঠাই হৈ লাভ কি ? ৰমণী বলিয়া হব পাৰে ; কিন্তু সি তাইৰেই গিৰিয়েক, নিকুৰ দেউতাক। ডাওৰ বোপাই পছন্দ নকৰে যে মই তাক এনেদৰে ইয়াত থাকিবলৈ দিওঁ। মই যে নিজে ধন ভাঙি শ্বতীৰ কাৰণে ঘৰ সজাইছোঁ তাকো সি ভাল পোৱা নাই। সি ভাবে ৰমণী বলিয়া নহয়, বলিয়ালি তাৰ এটা ফন্দি মাথোন। সি ভাবে ৰমণী হেজ ফেইন্‌দ্‌ মেডনেচ্‌ টু এক্‌চ্‌প্লইট মি (Ramani has feigned madness to exploit me.)

চলিহা— সঁচাকৈয়ে আচৰিত ধাৰণা !

বিভূতি— অকল সিমানেই নহয়। সি কয়, যদি ৰমণী সঁচাকৈয়ে বলিয়া হৈছে তেন্তে শ্বতীয়ে আইনৰ সহায় লওক, জুডিছিয়েল (Judicial Separation) ছেপাৰেশ্যনৰ বাবে এপ্‌লাই কৰক। সি কয়—

(এনেতে শাশ্বতী আৰু বাণী সোমাই আহে)

শাশ্বতী— দেউতা—

বিভূতি— অ' শ্বতী, কিবা কবি ? বাণীও দেখোন। তই অহা কথা নিকুৱে কৈছিল।

বাণী— কালিদাসৰ নাটকৰ ওপৰত এটা প্ৰবন্ধ লিখিছোঁ। আপুনি চাই দিব লাগে।

বিভূতি— কেলেই চাই নিদিম। নিশ্চয় দিম। প্ৰবন্ধটো শ্বতীৰ হাতত থৈ যাবি।

শাশ্বতী— তুমি কৰবালৈ ওলাই যাবানেকি ?

বিভূতি— এয়া চোৱা কন্দৰ্প, আচল কথাটোকে পাহৰি গৈছিলো। ব'লা তোমাৰ লগত ঘৰটোকে চাই আহোঁগৈ।

চলিহা— সন্ধ্যা হ'বৰ হল এতিয়া—

বিভূতি— ব'লাচোন থাক—

চলিহা— ব'লা তেন্তে। আহিলোঁ শ্বতী। বাণী থাকিবা।

(চলিহা আৰু বৰুৱা দুয়ো ওলাই যায়)

শাশ্বতী— বুজিছ বাণী, মই এইখন ঘৰৰ এটা ডাঙৰ সমস্যা হৈ পৰিছোঁ।

বাণী— কিন্তু তই দেখোন—

শাশ্বতী— অৱশ্যে এফালেদি চালে সমস্যা একোৱেই নাই।

বাণী— মানে ?

শাশ্বতী— মানে ককাইদেৱে যেনেকৈ কৈছে সেইমতে চলিলে সকলো ঠিক হৈ যায়।

বাণী— সেইমতে চলিব জানো পাৰিবি তই ?

শাশ্বতী— নোৱাৰিম কিয় ? নিকৰ দেউতাকক পগলা বুলি প্ৰমাণ কৰি, আৰু তেনে কৰাত ককাইদেৱেই সহায় কৰিব, কোৰ্টৰ পৰা ছেপাৰেশ্যনৰ অৰ্ডাৰ লৈ শান্তিৰে জীৱন যাপন কৰাটো একো টান কাম নহয়।

বাণী— সেই জীৱনক তই শান্তিৰ জীৱন বুলি কবিনে ?

শাশ্বতী— মই কোৱাটো কেলেই লাগিছে ? ককাইদেৱে ক'ব, নবৌৱে ক'ব। যিসকলে (divorce) ডিভোৰ্চ

সমৰ্থন কৰে তেওঁলোকে ক'ব। এনেকৈয়ে দহজনে ক'লেই মই কোৱা হ'ল।

বাণী— দেউতাৰে জানো সহ্য কৰিব পাৰিব ?

শাশ্বতী— প্ৰথমে হয়তো খুব দুখ পাব। সমাজৰ সনাতন নিয়মৰ বিৰুদ্ধে যোৱাৰ কাৰণে মোক কেতিয়াও ক্ষমা নকৰে বুলি শপত খাব। আৰু হয়তো লাজতে মানুহৰ আগত মুখ মুলিয়াও বুলি জীৱনৰ শেষ দিনটোলৈকে ঘৰৰ ভিতৰতে বন্দী হৈ থাকিব, নাইবা এই ঠাই এৰি কৰবালৈ গুচি যাব।

বাণী— কিন্তু ডাঙৰ হৈ নিকয়ে যদি কেতিয়াবা দেউতা-কৰ কথা সোধে ?

শাশ্বতী— ধৰ মই বিধ—

(বিধৱা শব্দটো উচ্চাৰণ কৰাৰ আগতে বাণীয়ে কয়)

বাণী— বলিয়াৰ দৰে কি বকিছ ?

শাশ্বতী— (মনৰ আচল ভাৱ ঢাকিবৰ বাবে হাঁহিবলৈ চেষ্টা কৰে) ময়ো হয়তো বলিয়া হৈ যাম বাণী, ময়ো হয়তো, ময়ো হয়তো—

(শ্বতীৰ চকু চলচলীয়া হৈ যায়।)

বাণী— তই যে এনেকৈ দুৰ্ব্বলতা প্ৰকাশ কৰিবি মই ভবা নাছিলোঁ।·

শাশ্বতী— (নিজকে সংযত কৰি) ঠিকেই কৈছ বাণী, মই দুৰ্ব্বল হ'লে কেনেকৈ চলিব ? কিন্তু মই কি কৰিম ? কিমান সহিম ?

বাণী— তোৰ মনৰ ভিতৰৰ হাঁহাকাৰৰ কথা মই জানো শ্বতী। বুকুৰ ভিতৰৰ দুখবোৰ হেচি, চেপি, ঢাকি

বাখিবলৈকে যে তই হাঁহিবলৈ চেষ্টা কৰ সেইকথা মই বুজি পাওঁ। কিন্তু তথাপিও ক'ম তই এনেকৈ ভাগি পৰিলে নচলিব।

শাশ্বতী— এবা, মই এনেকৈ ভাগি পৰিলে নচলিব। মই নিজকে এনেকৈ তিল তিলকৈ শেষ কৰি দিলে নচলিব। আনৰবাবে নহ'লেও দেউতাৰ বাবে, নিকৰ বাবে মই জীয়াই থাকিবই লাগিব।

(নিকুৱে ৰমণীক হাতত ধৰি একপ্ৰকাৰ আজুৰিয়েই কোঠাটোলৈ সুমুৱাই আনে।)

নিকু— মা, মা, অ'মা, এয়া কাক ধৰি আনিছো চোৱা।

(নিকুৱে দেউতাকক এৰি থৈ মাকৰ ওচৰ চাপিছিল)

নিকু— দেউতা আহাচোন, তাতে আকৌ থিয় হৈ থাকিলা কেলেই?

বাণী— আহক, বহকহি।

(ৰমণীৰ চকুত অৰ্থহীন দৃষ্টি। ৰ লাগি বাণীৰ ফালে চাই থাকে)

শাশ্বতী— সেয়া বাণীহে। বহক। তেতিয়া জলপান আধা-খোৱাকৈ গুচি গল কেলেই?

নিকু— মা, এইবাৰ মই দেউতাৰ চোলাটোতে খামোচ মাৰি ধৰি থাকিম।

(নিকুৱে তেনে কৰে গৈ)

বাণী— ধেৎ আঁকৰী জনী। তেনেকৈ চোলাটোত খামুচি ধৰিব নেলাগে। নেথায় দে। শতী, তই যা চৰবৎ এগিলাচকে লৈ আহগৈ।

শাশ্বতী— আপুনি গুচি নেযাব আকৌ দেই। মই এতিয়াই আহিম।

(শাশ্বতী চৰবৎ আনিবলৈ যায়)

নিক— দেউতা, অ' দেউতা—দে-উ-তা—
ৰমণী— হু।
নিক— তুমি আজিকালি মোৰ লগত কিয় কথা নেপাতা ?
ৰমণী— শ্বতী কলৈ গ'ল ?
নিক— মই মাক মাতি আনোগৈ দেই।

(নিক ওলাই যায়)

বাণী— চাওকচোন নিকৰে আপোনাৰ ইমান মৰম বিচাৰে অথচ আপুনি তাইৰ সৈতে কথা এষাৰো নেপাতে।
ৰমণী— কি কথা পাতিম ? মোৰ যে কি হয়, হঠাতে সকলো কথা হেৰাই যায়।
বাণী— আপুনি ইমান ভাল ছাত্র আছিল—
ৰমণী— ফাৰ্ষ্ট ক্লাচ অনাছ গ্রেজুৱেট !
বাণী— আপোনাৰ কথা দেউতাই সদায়ে কয়।
ৰমণী— আপোনাৰ দেউতা জজ। অসমৰ এজন নামজ্বলা সাহিত্যিক। মই তেখেতক চিনি পাওঁ।
বাণী— এয়া দেখোন মোৰ লগত আপুনি বেছ কথা পাতিছে।
ৰমণী— মইতো বোবা হৈ যোৱা নাই—
বাণী— তেন্তে শ্বতীৰ লগত, নিকৰ লগত, জেঠাদেউৰ লগত কিয় কথা নেপাতে ?
ৰমণী— ক'ব নোৱাৰো।
বাণী— কথা নেপাতে কাৰণে তেওঁলোকে আপোনাক—
ৰমণী— বলিয়া বুলি ভাবে নহয় নে ? ভাবি ভাল পায় যদি ভাবক। মোৰ তাত কি ? মোক বিলাতৰ ডাক্তৰে আহি চাইছে। জানে মই অঙ্কৰ অনাৰ্ছ পেপাৰত ইউনিভাৰছিটিত 'ৰেকৰ্ড মাৰ্ক পাইছিলোঁ। মই

কেতিয়াবাকৈ আপোনাৰ দেউতাৰ দৰে হয়তো জজ হবও পাৰিলোহেঁতেন। জজৰ গাদীত বহি সকলো ব্লেক-মাৰ্কেটিয়াৰৰ দলক ফাঁচী দিম। জানে মই লটাৰীৰ টিকেট কিনিছো। এক কোটি টকা পাম। সেই টকাৰে এনে এটা বোমা তৈয়াৰ কৰিম, গোটেই পৃথিৱীখন ধ্বংস কৰি পেলাম। নতুনকৈ গুটি সিঁচি নতুনকৈ গছ গজাব নোৱাৰিলে একো নহয়। জানে, মই আগৰ জনমত স্বৰ্গদেউ ৰুদ্ৰসিংহ আছিলোঁ। কোনে জানে হয়তো পিটাৰ দি গ্ৰেট আছিলোঁ। নহয়, নহয়, সকলো মিছা, সকলো মিছা। সঁচা মাথো এইটোৱেই যে মই বলিয়া, মই বলিয়া, হাঃ, হাঃ, হাঃ—

(শ্বতী সোমাই আহে চৰবৎ লৈ। ৰমণীৰ হাঁহি হঠাতে বন্ধ হৈ যায়)

শাশ্বতী— এয়া চৰবৎ খাওক—

ৰমণী— চৰবৎ ?

শাশ্বতী— বহকচোন চকীখনতে। থিয় হৈ আছে কেলেই ?

ৰমণী— হু—

বাণী— লওক। চৰবৎ খিনি খাই পেলাওক।

(চৰবতৰ গিলাচটো শ্বতীৰ হাতৰপৰা লৈ ৰমণীলৈ আগবঢ়াই দিয়ে)

ৰমণী— চৰবৎ! নাই নাই মই নেখাও।

শাশ্বতী— খাওকচোন।

ৰমণী— মই যাওঁ, মোৰ বহুত কাম আছে, মই যাওঁ, যাওঁ।

(ৰমণী গুচি যায়)

শাশ্বতী— দেখিলি বাণী, নোখোৱাকৈয়ে গুচি গল

বাণী— মোৰ লগত কিন্তু যথেষ্ট কথা পাতিছিল

শাশ্বতী— কথা পাতিছিল ?

বাণী— অৱশ্যে কথাবোৰত ল৷গবান্ধ্ নাছিল।

শাশ্বতী— মোৰ আগত কিয় যে তেনে ব্যৱহাৰ কৰে বুজিব নোৱাৰো।

বাণী— নিৰু ক'ত ?

শাশ্বতী— মোৰ লগতে আছিল, হয়তো এতিয়া বিছনাত পৰিছে গৈ।

বাণী— নোখোৱাকৈয়ে শুলেগৈনে ?

শাশ্বতী— ভাগৰ লাগিছে চাগৈ। খাবৰ হ'লে মাতি দিম।

বাণী— মানুহজনে ক'ৰবাত কিবা আঘাত পাইছে। বৰ এমবিছাছ্ (ambitious) আছিল কিজানি।

শাশ্বতী— মই বুজো বাণী, তেখেতক আটাইতকৈ বেছি দৰকাৰ কাৰোবাৰ সবল সহানুভূতি। আৰু তাকে যদি মোৰ পৰা আশা কৰিব নোৱাৰে, তেন্তে আন কাৰপৰা পাৰিব ? দেউতাইও এই কথা বুজে আৰু সেই কাৰণেই কেতিয়াও একো নকয়। মই যাতে তেখেতৰ সৈতে নিৰিবিলি ভাৱে শান্তিত থাকিব পাৰোঁ, সেইকাৰণেই ইমান টকা খৰচ কৰি সেই ঘৰটো সজাইছে।

বাণী— দৰমহাৰ পৰা একো জমাব পৰা নাছিলিনেকি তইঁতে ?

শাশ্বতী— দৰমহানো পাইছিল কেই টকা ? বিজাইন্ দিয়াৰ পাছত কি মন গ'ল জানো, সকলো বস্তু-বেহানি বেচি দি, কিছুদিনৰ বাবে ক'ৰবালৈ ওলাই গ'ল। সেই কেইটা দিন যে আমাৰ কি দুশ্চিন্তাত গৈছে,

কি কম! তই তেতিয়া কলিকতাত। এইবোৰ কথা একোকে নেজান।

বাণী— তাৰ পাছত কেনেকৈ ক'ৰপৰা আহিল?

শাশ্বতী— দিল্লীৰ পৰা হঠাতে এদিন দেউতাই এটা হস্পিটেলৰ ছুপাৰিণ্টেণ্ডেণ্টৰ পৰা চিঠি এখন পালে, তেওঁ্লেত অসুস্থ হৈ পৰি থকা বুলি। ককাইদেউ গৈ লৈ আহিল।

বাণী— এতিয়া ছাব এডিটৰৰ কাম কৰিছে নহয় জানো?

শাশ্বতী— কাম কি কৰিছে ভগৱানে জানে। সোমাইছে আৰু। প্ৰপ্ৰাইটাৰ জন দেউতাৰ বন্ধু।

বাণী— দেখিছোঁ, সকলোৰে ছিম্পেথি আছে ককাইদেউৰ বাহিৰে।

শাশ্বতী— ককাইদেউক অৱশ্যে মই নিজে বেছি দোষ দিব নোখোজো। ককাইদেৱে মোক মৰম নকৰে বুলিও ক'ব নোৱাৰোঁ। মাথোঁ কথাবোৰ দকৈ ভাৱি নেচায়।

(এনেতে ৰেৱতী সোমাই আহে। ধুনীয়া চাহাবি সাজত দেখনিয়াৰ ডেকা)

ৰেৱতী— এইখিনিতেই তহঁতৰ ভুল। মই জানো, দেউতা-হঁতেও মোক ভুল বুজিছে।

বাণী— অ' ককাইদেউ দেখোন। তুমি ছিলঙলৈ গৈছিলা নহয়?

শাশ্বতী— ইমান পলম হ'ল কিয় আহি পাওঁতে? সাতটা-মানতে পাব লাগিছিল—

ৰেৱতী— আঠহে বাজিছে। চাৰে ছয় বজাতে পালোঁহি। এজন

বন্ধুৰ গাড়ীত আহিলোঁ। তেওঁৰ ঘৰতে চাহ টাহ খাই আহিছোঁ। চিন্তা কৰিব নেলাগে। অ' শুন, আজি ছিলঙৰ এজন একৃচ্‌পিৰিয়েন্‌স্‌দ (experienced) উকীলক লগ পাইছিলোঁ। তেওঁ কলে একো দিগদাৰ ন'হব। হয়তো কেইটামান দিন ৰব লাগিব, ইমানেই।

শাশ্বতী — ইমান খৰধৰ কৰিবলৈনো কিটো হৈছে ?

ৰেৱতী— মই কলিকতালৈ উভতি যোৱাৰ আগতে কিবা এটা হেস্তনেস্ত কৰি যাব খোজো। সময়বোৰ এনেয়ে গৈ আছে। বাণী তয়ে অলপ বুজাবিচোন। শ্বতীয়ে মোৰ কথাবোৰ শুনিবও নোখোজে, বুজিবও নোখোজে।

বাণী— শ্বতী অবুজ ছোৱালী নহয়। কিন্তু তুমিও তাইৰ ফালৰপৰা কথাবোৰ ভাবি চোৱা উচিত।

ৰেৱতী— তাইৰ ফালৰ পৰাও মই ভাবি চাইছোঁ। সমাজৰ সাতামপুৰুষীয়া ৰীতি-নীতিক আকোৰগোঁজালি দি ধৰি থকাৰ দিন কেতিয়াবাই উকলিল। আগৰ দিনত যিবোৰ কথাই হুলস্থুলৰ সৃষ্টি কৰিছিল, আজি তেনেবোৰ কথাৰ বিষয়ে মানুহে আলোচনাকে নকৰে।

বাণী— সমাজখন যিমান আগবাঢ়িছে বুলি ভাবিছা সিমান আগবঢ়া নাই ককাইদেউ।

ৰেৱতী— চকুমেলি নাচাৱ কেলেই ? কুৰি বছৰ আগতেও শাস্তি হোৱা ছোৱালী বিয়া দিয়াটো এটা সমস্যা আছিল। শাস্তি নোহোৱা ছোৱালী বিয়া নকৰাও

বুলি দৃঢ় সঙ্কল্প লোৱাৰ বাবে ৰঞ্জিৎ শৰ্মাৰ বিয়া, এটা বেছ ডাঙৰ সমস্যা হৈ পৰিছিল। আৰু আজি-কালি হৈছে কি? কলেজলৈ ন'গলে ছোৱালীৰ দৰা পোৱাই টান।

বাণী— তোমাৰ কথা অৱশ্যে কিছুদূৰ সঁচা।

ৰেৱতী— কিছুদূৰ নহয়, সম্পুৰ্ণ সঁচা। আজি স্পেচ্ ফ্লাইটৰ (Space flight) দিনত এই সৰু কথাবোৰ ভাবিবৰ সময় মানুহৰ নাই। সেয়ে বিধৱা ছোৱালীয়ে প্ৰেমত পৰি বিয়া কৰাই সুখৰ সংসাৰ পাতিছে। কোনেও একো এটা কবলৈ যোৱা নাই। গিৰি-য়েকৰ লগত একেলগে থাকিব নোৱাৰি, বেলেগ হৈ আছি, যে ছোৱালীবোৰে দ্বিতীয়বাৰ বিয়া কৰাইছে, তইঁতৰ সমাজে জানো তাৰ প্ৰতিবাদ কৰিবলৈ গৈছে? বুইছ বাণী, আজিৰ সমাজ বহুতো আগবাঢ়িছে, তইঁতে কেৱল খবৰ ৰখা নাই বা ৰাখিব খোজা নাই। দুই এজন সনাতন পন্থী অৱশ্যে নথকা নহয়, কিন্তু তেওঁলোকো উদাৰ হৈ পৰিবলৈ বাধ্য হৈছে।

বাণী— কিন্তু শ্বতীৰ কথা—

ৰেৱতী— শ্বতীৰ কথাটো সহজ হৈয়ে আছে। তাই যি কৰিব আইন সঙ্গত ভাৱেই কৰিব। ৰমণীৰ দৰে মানুহ এটাৰ লগত সংসাৰ নকৰিলে তাইৰ যে ডাঙৰ কিবা ক্ষতি হ'ব, মই নাভাবো।

বাণী— কিয়?

ৰেৱতী— সি তাইৰ এটা জঞ্জালহে মাথোন। শিক্ষিতা

ছোৱালী তাই। স্বাধীন ভাৱে কিবা এটা কৰিবৰ অধিকাৰ তাইৰ আছে, ক্ষমতাও আছে।

বাণী— কিন্তু নিজৰ কথাও তুমি ভৱা উচিত।

ৰেৱতী— ভাৱিবৰ কিটো আছে? তাইক ভাল চাই স্কুল এটালৈ পঠিয়াই দিম। হোষ্টেলত থাকি পঢ়িব। শ্বতীকো কলেজত নাম লগাই দিম। বি, এ টো পাছ কৰক।

শাশ্বতী— তোমাৰ যুক্তিবোৰ অকাট্য, সন্দেহ নাই। কিন্তু অকল যুক্তিৰেই জানো জীৱনক পৰিচালিত কৰিব পাৰি?

ৰেৱতী— আনে নোৱাৰিলেও তহঁতৰ দৰে শিক্ষিতা ছোৱালীয়ে পৰা উচিত।

শাশ্বতী— কিমানেই বা আমাৰ শিক্ষা আছে কোৱা? ছিনিয়ৰ কেম্ব্ৰিজ পৰীক্ষা পাছ কৰি নিজকে শিক্ষিতা বুলি ভাবিলে অযথা অহঙ্কাৰ কৰাহে হ'ব। তুমি দেশ-বিদেশৰ নানা ঠাইলৈ গৈছা। নানা ধৰণৰ মানুহৰ সৈতে মিলিবলৈ সুযোগ পাইছা। তোমাৰ কথা বেলেগ। সেয়ে তোমাৰ কথাবোৰ সকলো সময়তে মানিব নোৱাৰিলে, তুমি ক্ষমা কৰা উচিত।

ৰেৱতী— ইয়াত ক্ষমা কৰা নকৰাৰ প্ৰশ্ন উঠা নাই। মই মাথোঁ কব বিচাৰিছোঁ, বৰ্ত্তমান অৱস্থাত মই কোৱা দৰেই যদি কৰ, তেনেহলে ভৱিষ্যতে সুখী হোৱাৰ এটা সম্ভাৱনা আছে। ইউৰোপ বা আমেৰিকাৰ যি কোনো ছোৱালীয়ে তোৰ অৱস্থাত পৰিলে মই কোৱা দৰেই কৰিলে হয়।

বাণী— ইউৰোপ আমেৰিকাৰ কথা নকবা। সেইবোৰ ঠাইত গিৰিয়েক ঘৈণীয়েকৰ কৰবাত অলপ মনৰ অমিল হ'লেই (divorce) ডিভোচ কৰে। অথচ এবাৰো ভাবি নেচায়, গিৰিয়েক ঘৈণীয়েকৰ কথাকে নেলাগে দুজন বন্ধুও একেলগে থাকিলে মনৰ আৰু মতৰ অমিল হ'ব পাৰে।

ৰেৱতী— স্বতী আৰু ৰমণীৰ মাজত মতৰ অমিলৰ প্ৰশ্নই উঠা নাই। মতৰ অমিলেই বা হব কেনেকৈ? তাৰ এটা মত থাকিলেহে। মই কিন্তু তাৰ বুদ্ধিৰ তাৰিফ নকৰাকৈ থাকিব নোৱাৰো।

বাণী— কিয়?

ৰেৱতী— মাষ্টৰি কৰিছিল। যিখিনি দৰমহা পাইছিল তাৰে বহুতৰে সংসাৰ সুন্দৰ চলি গৈছে। কিন্তু তাতো ঘৰ সংসাৰ চলোৱাৰ লেঠা আছে, কাম কাজৰ জঞ্জাল আছে। এতিয়া অৱশ্যে বঢ়িয়া জীৱন। চিন্তা নাই, ভাৱনা নাই, খাইছে, শুইছে, ফুৰিছে, চাকিছে—

বাণী— তুমি অলপ বেছিলৈ গৈছা ককাইদেউ। তেওঁৰ মনৰ অসুখ হয়তো কিবা হৈছে—মেলাঙ্কলিয়া, মৰবিডিটি—

ৰেৱতী— মন এটা আচৰিত বস্তু বাণী। আছে বুলি জানো, কিন্তু দেখা নেপাওঁ। যদি সঁচাকৈয়ে অসুখ হৈছে তাক তেজপুৰ, ৰাঁচী বা আন কোনোবা ঠাইলৈ পঠাই দিয়ক। মনৰ অসুখৰ নতুন ধৰণৰ চিকিৎসা ওলাইছে। মেনটেল হস্পিটেলত বিশেষজ্ঞৰ তত্বাৱধানত ৰাখক—

শাশ্বতী— দেউতাক কৈছিলো, দেউতাই তেজপুৰ, ৰাঁচীলৈ পঠোৱাৰ কথা শুনিবকে নোখোজে।

ৰাণী— ঘৰখন থাকোতে আন এঠাইলৈ পঠাবলৈ সঁচাকৈয়ে ভাল নেলাগে।

ৰেৱতী— কিন্তু ভাল লাগে এটা এলেহুৱা মানুহক দিনে নিশাই চাই থাকিবলৈ, ভাল লাগে তাৰ কাৰণে হেজাৰ হেজাৰ টকা খৰচ কৰি কংক্ৰীটৰ দালান সজাবলৈ—

[ৰেৱতীৰ কথা শেষ হোৱাৰ আগতেই কোঠাটোলৈ বিভূতি বৰুৱা আৰু কন্দৰ্প চলিহা সোমাই আহে]

বিভূতি— ঘৰ মই সজাইছোঁ ৰমণীৰঞ্জনৰ বাবে নহয়, শ্বতীৰ বাবেহে।

ৰেৱতী— কথা সেই একেটাই। অন্ততঃ বৰ্ত্তমান অৱস্থাত কোনো পাৰ্থক্য দেখা নাই। যদিও ভালদৰে বুজিছোঁ, তোমাৰ মনৰ চকুৰে তুমি নিজেই ৰমণী আৰু শ্বতী দুয়োজনকে বেলেগ ভাবে চাইছা। মাথোঁ পাৰ্থক্য ইমানেই যে, মই প্ৰকাশ্যে যি কথাটো স্বীকাৰ কৰি লৈছোঁ তাক মানি লবলৈ তোমালোকে সাহ কৰা নাই।

বিভূতি— শ্বতী আৰু ৰমণীৰঞ্জন—স্ত্ৰী আৰু জোঁৱাই। এজন স্বাস্থ্যৱতী, আনজন ৰুগীয়া। শ্বতীৰ প্ৰতি আছে মোৰ মৰম, ৰমণীৰঞ্জনৰ প্ৰতি সহানুভূতি।

ৰেৱতী— মই কম দুয়োটাতেই তুমি মাত্ৰা চেৰাই গৈছা। তোমাৰ মৰমে আৱৰি ৰাখিছে শ্বতীক আনে চুব নোৱাৰাকৈ, আৰু তোমাৰ সহানুভূতিয়ে ৰমণীক

দিছে প্ৰশ্ৰয়।

চলিহা— আঃ ডাঙৰ বোপা, এই ৰাতিখন এইবোৰ আকৌ কিয় উলিয়াইছা? দেউতাৰা এনেয়ে চিন্তাত জুকলা হৈছে। মিছাকৈয়ে একচাইটেড্ (excited) হ'লে টোপনি নাহিব। জানাই দেখোন তেওঁৰ স্বাস্থ্যৰ অৱস্থা—

বিভূতি— বাধা নিদিবা চলিহা, কবলৈ দিয়া। তাৰ মুখত যেন আজি নতুন কথা শুনিছোঁ। শ্বতী, বাণী তহঁতেও শুন। আজি মই নতুনকৈ জানিলোঁ। মোৰ মৰমে শ্বতীক আৱৰি ৰাখিছে আনে চুব নোৱাৰাকৈ, আৰু মোৰ প্ৰশ্ৰয়ে—

ৰেৱতী— প্ৰশ্ৰয় দিয়া, মুবুলি বুলিম কি? ৰমণীয়ে যাপন কৰিব পাৰিছে নিষ্কৰ্মা জীৱন, পাৱত গজা ঘৰ জোঁৱাইৰ দৰে, তোমাৰ কাৰণেই।

বিভূতি— যদি তোৰ কথা সঁচা হয় তেন্তে নতুন ঘৰলৈ যোৱাৰ পাছৰ পৰা—

ৰেৱতী— অৱস্থাৰ বিশেষ একো পৰিবৰ্ত্তন নহয়। কুৰি হেজাৰ টকীয়া ঘৰৰ দুটা কোঠাত সিহঁত থাকি বাকী কেটা ভাড়াদি যথেষ্ট আৰ্জ্জিব পাৰিব, আৰু ৰমণীয়ে হাঁহিবলৈকো বেছ সুবিধা পাব, আমাক, মানে, তোমাক এইদৰে এক্‌চ্‌প্লইট (exploit) কৰাৰ আনন্দত।

চলিহা— ডাঙৰবোপা সেইঘৰটো মই সজাইছোঁ। কুৰিহেজাৰ টকা পৰা নাই। আৰু পৰিলেই বা, তুমি সেই-দৰে ভবা উচিত নহয়। কিছুকে নহওক শ্বতী

আৰু ৰমণীৰ প্ৰতি দেউতাৰাৰ এটা কৰ্ত্তব্য আছে।

ৰেৱতী— দেউতাই কৰ্ত্তব্য কৰক, মই বাধা নিদিওঁ। কুৰি হেজাৰ কিয় পঞ্চাশ হেজাৰ খৰচ পৰিলেও মোৰ কবলগীয়া একো নাই। কিন্তু অযথা ছেন্টিমেণ্টেল ন'হৈ—

বাণা— ককাইদেউ!

ৰেৱতী— মই একো ভুল কোৱা নাই।

চলিহা— জীয়েকৰ প্ৰতি দেউতাকৰ মৰমক এনেকৈ উপলুঙা কৰা—

বিভূতি— নিজৰ ছোৱালী হোৱা হ'লে—

ৰেৱতী— শ্বতী মোৰ ভনী, তাইৰ প্ৰতি মোৰ মৰম আনতকৈ কম বুলি ভৱাটোহে তোমালোকৰ মহাভুল।

বিভূতি— ভনীয়েৰৰ প্ৰতি যদি ইমানেই মৰম তেন্তে এইবোৰ কথা উলিয়াইছ কিয়? তাইৰ ভালৰ কাৰণে মই যদি কিবা এটা কৰোঁ, তাত আপত্তি কিহৰ?

ৰেৱতী— যি কাম তুমি তাইৰ ভালৰ কাৰণে কৰা বুলি ভাৱিছা, মই কম তাৰ ফল বেয়াহে হ'বগৈ।

বিভূতি— তই কি ক'ব খুজিছ স্পষ্টকৈ ক।

ৰেৱতী— মই আগেৰে পৰা কৈ আহিছোঁ, ৰমণীৰ লগত শ্বতীক বিয়া দি যি ভুল কৰা হৈছে, সেই ভুল শুধৰাবৰ যি সুযোগ আৰু সুবিধা আমি পাইছোঁ তাক মুকলি অন্তৰেৰে গ্ৰহণ কৰাটোৱেই এতিয়া আমাৰ একমাত্ৰ কৰ্ত্তব্য।

বিভূতি— অৰ্থাৎ পৱিত্ৰ মন্ত্ৰ পাঠৰ মাজেৰে হোৱা, শ্বতী আৰু ৰমণীৰ বিবাহ বান্ধোন ছিঙি, তাইক স্বতন্ত্ৰ

জীৱন যাপন কৰিবলৈ মুক্ত কৰি দিয়া।

চলিহা— নাই, নাই এইবোৰ তোমালোকে কি কৈছা ? হিন্দু ধৰ্ম্মৰ এই পৱিত্ৰ বিবাহৰ বান্ধোন অকল এই জনমৰ বাবেই নহয়, ডাঙৰবোপা, এই বান্ধোন জন্ম জন্মান্তৰৰ। এটা কথাৰে, দহটা যুক্তিৰে, এই বান্ধোন ছিঙিব নোৱাৰি, ছিঙাটো অসম্ভৱ।

বিভূতি— নিজৰ হাতেৰে মই কন্যা সম্প্ৰদান কৰিছিলো অগ্নিক সাক্ষী কৰি, হিন্দুধৰ্ম্মৰ শাশ্বত মহান বাণী সাৰোগত কৰি, মোৰ বুকুৰ ধন এই শাশ্বতীৰ ভৱিষ্যত জীৱন সুখৰ হওঁক বুলি, কৰিছিলোঁ কামনা, বিচাৰিছিলোঁ ঈশ্বৰৰ আশীৰ্ব্বাদ।

ৰেৱতী— কিন্তু তুমি যি কামনা কৰিছিলা, মন প্ৰাণ দি যি বিচাৰিছিলাঁ, হ'ল ঠিক তাৰ ওলোটাটো। শ্বতীৰ বিবাহিত জীৱন সুখৰ নহ'ল। বান্ধোনে বঢ়ালে জঞ্জাল, নিদিলে তাইক সৌহাৰ্দ্দ্যৰ সোৱাদ, নানিলে তাইৰ বাবে প্ৰাণ ওপচোৱা উন্মাদনা। এশ জনৰ ভিতৰৰ পৰা তোমাৰ মনত লগা এজনক বাছি গঢ় দিব বিচাৰিছিলা শ্বতীৰ জীৱন, ভাবিছিলা তোমাৰ নিজৰ প্ৰভাৱৰ পৰশ পাই ঠন ধৰি উঠিব, সিহঁত দুজনৰে জীৱন, সেয়ে আজিও তুমি বিচৰা নাই তাইক মুক্তি দিবলৈ, কংক্ৰীটৰ অট্টালিকা সাজি বন্দী কৰি ৰাখিব খুজিছা তাইক। কিন্তু পাহৰি গৈছা তোমাৰ কতৃ'ৰ হেঁচাত এজনী অসহায়া ছোৱালীয়ে—

বাণী— ককাইদেউ, শ্বতীৰো এটা মতামত আছে, তাইক নোসোধাকৈ……

বিভূতি— ঠিক কৈছ বাণী, শ্বতীৰ মত মই ল'ম। তাই যদি মুক্তি বিচাৰে, এই বান্ধোনৰ পৰা মুক্তি দিম তাইক। যদি দৰকাৰ হয়, মোৰ জীৱনৰ আদৰ্শক নে'চিও মই তাইক মুক্তি দিম। ক, ক শ্বতী, ক মোৰ আই, তই কি বিচাৰ? ক, নেমাতি নেথাকিবি। ক, তই যি বিচাৰ তাকেই মই দিম, তাকেই মই কৰিম।

ৰেৱতী— ক শ্বতী, ক, নিমাত হৈ আছ কেলেই?

বাণী— ক শ্বতী, ক। নিজৰ মনৰ কথা ঢাকি নেৰাখিবি।

চলিহা— কোৱা আই, কোৱা। তোমাৰ সমুখত আজি বৰ ডাঙৰ প্ৰশ্ন। এই প্ৰশ্নৰ উত্তৰ একমাত্ৰ তুমিয়েইহে দিব পাৰিবা। কোৱা, তোমাক কি লাগে কোৱা।

(সেই সময়তে ভিতৰৰ পৰা নিৰুৱে মাত দিয়ে)

নিৰু— মা, দেউতা আহিছে।

(নিৰুয়ে হাতত ধৰি দেউতাকক সুমুৱাই আনে)

নিৰু— মা দেউতাক ধৰি আনিছোঁ।

বিভূতি—
ৰেৱতী— } ৰমণী ৰঞ্জন !!!
চলিহা—

(ৰমণীৰ চকুত উদাস অসহায় ভাৱ। বাণীয়ে নিৰুক নিজৰ ওচৰলৈ আনে। শাশ্বতীয়ে কয়)

শাশ্বতী— মোৰ আগত তেখেতৰ কথাবোৰ হেৰাই যায়। হয়তো আন সকলোৰে আগত তেখেত মুখৰ হৈ উঠিব।

বেৱতী— ৰমণী, শুনা। শ্বতীৰ দায়িত্ব ল'বলৈ তুমি অপাৰগ বুলি নিজেই প্ৰমাণ কৰিছা। আমি নিবিচাৰোঁ, শ্বতীয়েও হয়তো নিবিচাৰে, তোমাৰ সৈতে তাইৰ জীৱনটো সাঙোৰ খাই থাওক। যদি তুমি স্বেচ্ছাৰে তাইক মুক্তি দিয়া তেন্তে ভালেই। আৰু যদি নিদিয়া.........

ৰমণী— ম-ম-ই (মাতত অসহায়তাৰ ভাৱ স্পষ্ট হয়)

বিভূতি— তুমিয়েই ক'ব লাগিব। তোমাৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰিছে তোমাৰ ভৱিষ্যত, শ্বতীৰ ভৱিষ্যত, নিৰুৰ ভৱিষ্যত।

ৰমণী— ম-মই কি ক'ম?

বেৱতী— কোৱা তুমি নিজ ইচ্ছাৰে শ্বতীক মুক্তি দিবা নে নিদিয়া?

ৰমণী— মই কি কৰিম? শ্বতীয়ে কি কৰিব?

বেৱতী— শ্বতীৰ কথা শ্বতীয়ে ভাবিব, আমি ভাবিম। তোমাৰ কথা তুমি কোৱা।

ৰমণী— শ্বতীক এৰি, নিৰুক এৰি—মই—মই যে বৰ অসহায়...মোৰ যে কোনো নাই!

নিৰু— মা—দেউতা—ককা!!

(নিৰুয়ে একো হয়তো নুবুজে, তথাপিও তাইৰ মাতত কিহৰ এই করুণ আকুতি? নিৰুৰ মাতে, ৰমণীৰ অসহায় দৃষ্টিয়ে, শ্বতীৰ অন্তৰ কঁপাই তোলে। ইমান দিনৰ অনিশ্চয়তা ক্ষন্তেকতে নাইকিয়া হৈ যায়। তাই উপলব্ধি কৰে, তাইৰ ওপৰতে নিৰ্ভৰ কৰিছে দুটি অসহায় জীৱনৰ ভৱিষ্যত। কল্যাণময়ী মাতৃত্বই তাইৰ অন্তৰৰ পৰা স্ত্ৰী-সুলভ সকলো দুৰ্ব্বলতা মুহূৰ্ত্ততে আঁতৰাই দিয়ে।)

শাশ্বতী— কোনে ক'লে আপোনাৰ কোনো নাই ? সকলো আছে। মই আছোঁ, নিৰু আছে, আপুনি অসহায় নহয় ; আপুনি অকলশৰীয়া নহয়।

ৰেৱতী— শ্বতী—

শাশ্বতী— মোক ক্ষমা কৰা ককাইদেউ, মই নোৱাৰিম। ইমান অসহায় মানুহ এজনক, মই এনেকৈ নিঠৰুৱা কৈ এৰি যাব নোৱাৰিম। মোৰ বাহিৰে তেখেতৰ কোনো নাই। তেখেতৰ দুৰৱস্থাৰ সুবিধালৈ, ইমান ডাঙৰ অন্যায় এটা কৰিবলৈ মোক তোমা-লোকে নক'বা। কোনে জানে, তেখেতৰ এনে অৱস্থাৰ কাৰণে হয়তো আমিয়েই দায়ী।

ৰেৱতী— আমি দায়ী ?

শাশ্বতী— আজিলৈকে মই তোমালোকৰেই হৈ আছোঁ। এক মুহূৰ্ত্তৰ বাবেও মই একান্ত তেখেতৰেই হ'ব পৰা নাই। হয়তো অপ্ৰকাশৰ অনন্ত বেদনাত গুমৰি গুমৰি তেখেতৰ মনৰ এনে অৱস্থা হৈ গৈছে। তেখেতৰ চকুলৈ চাই ইমান দিনে নুবুজা বহুতো কথা মই আজি বুজিছোঁ।

ৰেৱতী— তেন্তে মুক্তি তই—

শাশ্বতী— মুক্তি ককাইদেউ ? মুক্তি মই আৰু নিবিচাৰোঁ। শাশ্বত যি সম্বন্ধ, জন্ম জন্মান্তৰৰ যি বন্ধন, তাকে আজি তোমালোকৰ শ্বতীয়ে মানি ল'ব। মোক আজি আন একো নেলাগে। নেলাগে তোমা-লোকে আইনৰ সহায়ত দিব খোজা মুক্তি, নেলাগে মোক দেউতাই সজোৱা অট্টালিকা। স্বামী আৰু

ছোৱালীকণক লৈ আৰম্ভ হ'ব মোৰ নতুন জীৱন। অভাৱ অনাটনৰ মাজতেই মই বিচাৰি ল'ম শান্তিৰ পথ।

বিভূতি—(মাতত আৱেগৰ কঁপনি) শ্বতী, আই মোৰ!

শাশ্বতী—[দেউতাকৰ ভৰিৰ ধূলি শিৰত ল'ব খোজে। দেউতাকে বাধা দি তাইৰ মূৰটো নিজৰ বুকুত সুমুৱাই লয়।]

বিভূতি—শ্বতী, শাশ্বতী আই মোৰ!

শাশ্বতী—মোক তুমি আশীৰ্ব্বাদ কৰিবা দেউতা।

বিভূতি—নাই নাই, মই কি আশীৰ্ব্বাদ কৰিম? ভগৱানে তোক আশীৰ্ব্বাদ কৰক। সুখৰ হওক তোৰ নতুন জীৱন সাৰ্থক হওক তোৰ শাশ্বতী নাম, সাৰ্থক হওক।

(শাশ্বতীয়ে দেউতাকৰ আদৰ্শক নিজৰ জীৱনত প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত লোৱাৰ বাবে গভীৰ তৃপ্তিত তেওঁৰ চকুৰেদি ছটোপাল আনন্দৰ অশ্ৰু নিগৰি ওলায় আৰু এইখিনিতে কাহিনীবৃত্ত সম্পূৰ্ণ হোৱাত যৱনিকা নামি আহে)

দুপৰ নিশা

[মঞ্চ পোহৰ হোৱাৰ লগে লগে ভয়-ভাবোদ্দীপক
সংগীতৰ সুৰ আৰু এগৰাকী তিৰোতা মানুহৰ
বিকট চিঞৰ শুনা যায়। মঞ্চ ভালকৈ
পোহৰ হয়। মোমাইদেউ উত্ৰাৱল
হৈ সোমাই আহে।]

মোমাই— নমি, নমি, অ' নমি—

[মোমায়েকে মতা শুনি নমিতা আহে]

নমি— কি হ'ল মোমাইদেউ ?

মোমাই— বিপদ, বুইছ, সাঙ্ঘাতিক বিপদ !

নমি— কি হ'লনো ?

মোমাই— সকলোবোৰ এইখন ঘৰতহে হ'বলৈ পায় !

নমি— কোৱাচোন কি হ'ল ?

মোমাই— মোৰে দুৰ্ভাগ্য !

নমি— কি হ'ল নোকোৱা কিয় ?

মোমাই— মামীয়েৰ, বুইছ, ইচ্, ইচ্, কি সাঙ্ঘাতিক কথা !

নমি— মামীৰ আকৌ হ'ল কি ?

মোমাই— কেনেকৈ যে হ'বলৈ পালে !

নমি— তোমাক লৈ নোৱাৰোঁ আৰু !

মোমাই— মোৰ বুকুখন এতিয়াও ধপধপাব লাগিছে। গাৰ নোমবোৰ চা, এতিয়াও থিয় হৈ আছে। উঃ ভাবিলেই ভয় লাগে।

নমি— আঃ মোমাইদেউ, কথাটো নোকোৱা কেলেই ?

মোমাই— ক'ম ক'ম ধৈৰ্য্য ধৰ। মোক অলপ উশাহ লবলৈ দে ! সকলো ক'ম, কবলৈকেতো মাতিছোঁ। হে প্ৰভু, শেহত ইয়াকেহে কৰিলা !

নমি— কিবা এটা যে হৈছে সেই কথা বুজিছোঁ। কিন্তু হ'ল কি ? নাই, মামীকে মাতো ! মামী ! মামী !

মোমাই— মাতিলে মামীয়েৰে কেনেকৈ উত্তৰ দিব ?

নমি— কিয় ?

মোমাই— তাকে ক'বলৈকে তোক মাতিছোঁ। কিবা এটা কৰ।

নমি— কি হৈছে নেজানিলে কৰিম কিটো ? মামী ! অ' মামী !

মোমাই— টেটু ফালি একো লাভ নাই, মামীয়েৰ—

নমি— কি হ'ল মামাৰ ?

মোমাই— মামীয়েৰৰ জ্ঞান নাই।

নমি— জ্ঞান নাই ?

মোমাই— ওঁ।

নমি— আচৰিত কথা দেখোন।

মোমাই— সকলো আচৰিত ঘটনাই এইখন ঘৰত ঘটে !

নমি— অলপ আগতে আখল ঘৰত মোৰে সৈতে কথা পাতি আছিল। হঠাতেনো কিটো হ'ল ? গা বেয়া বুলিও-চোন কোৱা নাছিল।

মোমাই—গোটেই দিনটো খাটি মেলি আহি ভাতখিনি খাই

বিছনাত পৰিছোঁহি মাত্ৰ, চিলমিলকৈ টোপনি আহিল। এনেতে শুনিলোঁ। এটা বিকট চিঞৰ। চকুমেলি চাই দেখোঁ। মামীয়েৰে, দুৱাৰডলিৰ পৰা কোনোমতে বিছনাখনৰ ওচৰলৈ আহি, গাজটো এলাইমেলাই দিলে—

নমি— তাৰ পাছত ?

মোমাই— বিছনাত পৰাৰ লগে লগে কিবাবোৰ কৈছিল আধাফুটাকৈ।

নমি— কি কৈছিলনো ?

মোমাই— কৈছিল নিত্য, তই কিয় এনেখন কৰিলি ? কিহে পাইছিল তোক—ইমান তেজ—

নমি— তেজ ?

মোমাই— চা, সেই মজিয়াখনলৈ—

নমি— (ভয়তে চিঞৰি) ইমান তেজ !!

মোমাই— দুৱাৰডলিৰ পৰা বিছনাৰ ওচৰলৈকে তেজৰ টোপাল বোৰ পৰিছে।

নমি— কি হ'ল মামাৰ ?

মোমাই— সৌখন কি চা, সৌ চুকটোত।

নমি— ডেগাৰ !!

[নমিতাই "ইমানতেজ" বোলাৰেপৰা এইখিনিলৈকে আবহ সংগীতে ভাবোদ্দীপনত সংলাপক সহায় কৰে]

মোমাই— মই এনেয়ে ভয় খাইছোঁ বুলি ভাবিছ নেকি ? সৌখন ডেগাৰ, এইবোৰ তেজ আৰু বিছনাত পৰি আছে মামীয়েৰ, অজ্ঞান হৈ।

নমি— দেবেনদাক খবৰ এটা—

মোমাই— মাতি পঠিয়াইছোঁ। তই মামীয়েৰৰ ওচৰলৈ যা। যদি পাৰ অলপ "এমনিয়া" শুঙাবি। মই ডাক্তৰক মাতিবলৈ যাওঁ।

[মোমাইদেউ ওলাই যায়। দেবেন আহে]

নমি— আহাঁ দেবেনদা! শুনিছাই নহয়?

দেবেন— বিশেষ শুনা নাই।

নমি— আহাঁ ভিতৰলৈকে—

[নমি আৰু দেবেন ভিতৰলৈ সোমাই যাব খোজোঁতেই মোমাইদেউ পুনৰ আহে]

মোমাই— নমি—

নমি— আহিলা দেখোন?

মোমাই— ৰিক্সাৰ ভাৰাটো—অ' দেবেন, যোৱা ভিতৰলৈ।

[দেবেন ভিতৰলৈ সোমাই যায়। মোমাইদেৱে কামিজৰ জেপত হাত সুমুৱাই পইচা বিচাৰে]

নমি— মই আনি দিওঁ ৰ'বা—

মোমাই— মোৰ ক'লা কোটটোৰ বুকুৰ জেপত আছে বেগটো, আনগৈ যা।

[কথা কৈ থাকোঁতেও মোমাইদেৱে পইচা বিচাৰি থাকে কামিজৰ জেপবোৰত। অৱশেষত পায়]

মোমাই— পাইছোঁ ৰ। এই পইচাবোৰ, চাচোন নমি কিমান হ'ব।

নমি— দহ, পাঁচ, দুই, পাঁচ আৰু এয়া দহ—

[ইতিমধ্যে দেবেন আহে]

দেবেন— ভঙনীয়া বেছি নাই যদি লওক এই আধলিটো—

মোমাই— অ' দিয়া এইখিনিৰে হৈ যাব।

[মোমাইদেউ যায় পইচাখিনি লৈ]

নমি— দেখিলাই নহয় মামীৰ অৱস্থা। মোৰ কিন্তু ওচৰলৈ যাবলৈ সাহ হোৱা নাই। মোমাইদেৱে এমনিয়া শুণাব কৈছিল, ভয় লাগে দেখোন। মোমাইদেউক কি দোষ দিম। তেজ আৰু ডেগাৰ খন দেখি মোৰেই বুকুখনৰ কঁপনি উঠিছে।

দেবেন— এৰা, ভয়ৰ কথাও। তেজৰ টোপালবোৰ টিকটিকীয়া ৰঙা।

নমি— ডেগাৰখন ?

দেবেন— সাত ইঞ্চিমান দীঘল হ'ব। আধামানলৈকে সোমাই ছিল চাগৈ, সেইখনো তেজ লাগি টিকটিকীয়া ৰঙা হৈ পৰিছে।

নমি— মামী আছে সিফালে অজ্ঞান হৈ পৰি।

দেবেন— মোমাইদেউ যথেষ্ট নাৰভাছ হৈছে।

নমি— কিন্তু—

দেবেন— আমি স্থিৰতা হেৰুৱালে নচলিব। কিবা এটা কৰিব লাগিব।

নমি— মোমাইদেউ ডাক্তৰ আনিবলৈ গৈছে। ডাক্তৰ আহি —

দেবেন— মই ডাক্তৰৰ কথা ভৱা নাই।

নমি— তেন্তে ?

দেবেন— পুলিচক খবৰ এটা দিলে কেনে হয় ?

নমি— পুলিচ ?

দেবেন— ঘটনাৰ এটা তদন্ত হোৱা দৰকাৰ।

নমি— নেলাগে দেবেনদা, পুলিচক খবৰ দিব নেলাগে।

দেবেন— কিয় ?

নমি— মোৰ ভয় লাগে, ক'ৰপৰা আকৌ কি হয় গৈ।

দেবেন— তুমি বুজা নাই নমি। এনে এটা ঘটনাৰ কথা পুলিচক নজনালে বিপদ বেছিহে হোৱাৰ সম্ভাৱনা। তদুপৰি আমি নজনালেও পুলিচে খবৰ পাবই। ওচৰ চুবুৰীয়াৰ ভিতৰত সকলো তোমাৰ দেবেনদা নহয়। মিত্ৰৰ মুখা পিন্ধা শত্ৰুৰ অভাৱ নাই। সিহঁতেই মুখেৰে সহানুভূতি দেখুৱাই তলেতলে পুলিচক খবৰ দিবগৈ। তেতিয়া এটাৰ ঠাইত দহোটা বিপদে দেখা দিব। পুলিচে সন্দেহ কৰিবলৈকো কাৰণ বিচাৰি পাব।

নমি— কিন্তু ঘৰুৱা কথা ঘৰৰ ভিতৰতে ৰখাই ভাল, নহয় জানো ?

দেবেন— মামীয়ে জ্ঞান হেৰুৱাটো ঘৰুৱা কথা হ'ব পাৰে। কিন্তু সেই ডেগাৰখন, সেই ৰঙা তেজৰ টোপাল-বোৰ আৰু নিত্যৰ এই দুৰ্ঘটনা এইবোৰক হেজাৰ চেষ্টা কৰিলেও তুমি কেতিয়াও ঘৰৰ চাৰিবেৰৰ মাজত আটক কৰি ৰাখিব নোৱাৰা।

[ডাক্তৰৰ সৈতে মোমাইদেউ আহে]

ডাক্তৰ— এওঁ আমাৰ নমি আইদেউ নহয়নে ?

নমি— হয়।

ডাক্তৰ— এৰা, তোমাক বহুত দিন দেখা নাই। বেনা-ৰেছৰ পৰা আহিলা কেতিয়া ?

নমি— দুমাহমান হৈছে।

ডাক্তৰ— এই দুমাহ, এৰা, দুমাহ নো কিয়, প্ৰায় চাৰি মাহ মানেই অহা নাই তোমালোকৰ এই ফালে।

নমি— বেমাৰ আজাৰ তেনেকৈ—

ডাক্তৰ— হেঃ হেঃ হেঃ বেমাৰ আজাৰনো হোৱা নাইনে? হৈছে, হৈছে। পিছে তোমাৰ মোমাইদেৱৰাই আকৌ আজিকালি এলোপেথি এৰি হোমিও-পেথিত ধৰিছে। মোক নেমাতি বিপিন শৰ্ম্মা এম-বি হোমিওক মাতে।

নমি— কিন্তু এয়া দেখোন—

ডাক্তৰ— আজিৰ কথা কৈছা? হেঃ হেঃ হেঃ ইয়াকেই বোলে ঠেলাৰ নাম বাবাজী।

মোমাই— ডাক্তৰ—

ডাক্তৰ— ব'লক ব'লক পেশ্বেন্টক চাওঁ গৈ। নহলে দেখিছোঁ "পেশ্বেণ্টৰ" লগতে আপুনিও যথেষ্ট "ইম্পেশ্বেণ্ট" হৈ পৰিছে। এৰা হ'বৰে কথা। ব'লক। অ' ৰ'ব, এওঁক চিনি নেপালোঁ।

দেবেন— মই দেবেন। দেবেন দাস।

মোমাই— ওচৰতে থাকে। নমিৰ বন্ধু।

ডাক্তৰ— নমিৰ বন্ধু? হওক হওক।

মোমাই— আহক ডাক্তৰ।

ডাক্তৰ— ব'লক ব'লক। পলম কৰিলে দেখিছোঁ আপোনাৰ বুকুতে "ষ্টেথোস্কোপ" বহুৱাব লাগিব।

[ডাক্তৰ যাব খোজে; কিন্তু আকৌ উভতি আহে।]

ডাক্তৰ— শুনা দেবেন—

দেবেন— কওক—

ডাক্তৰ— ৰাজীৱ চৌধুৰীক চিনি পোৱা নহয়?

দেবেন— সেই যে ৰিটায়াৰ্ড পুলিচ ইন্সপেক্টৰ—

নমি— আমাৰ ৰাজীৱ খুৰা।

দেবেন— পাওঁ।

মোমাই— তেওঁক কেলেই ?

ডাক্তৰ— লাগিব, লাগিব। তেওঁকো লাগিব। মোৰ প্ৰেছ-ক্ৰিপশ্যনৰ এক নম্বৰ দৰৱেই হ'ল ৰাজীৱ চৌধুৰী। এৰা, চাকৰিত বেছ নাম কৰিছিল। যত অঘাইতং গুণ্ডা, চোৰ, ডকাইত, খুনী সকলোৰে তেওঁ আছিল যম। বৰ চোকা অফিচাৰ। পেন্সন ললেও চোক কমা নাই। দেবেন, তুমি তেওঁক মাতি আনাগৈ। নমিতা তুমিও যাব পাৰা।

মোমাই— মামীয়েৰ যে অকলে—

ডাক্তৰ— কেলেই আপুনি আছে নহয় ? মই দৰৱ দি যাম, আপুনি ওচৰতে বহি বিচি থাকিব। কিছুপৰলৈ নমিতা নেথাকিলেও চলিব। এৰা তোমালোক দুয়োজন যোৱাই ভাল। ৰাতি বিয়লিৰ কথা। তদুপৰি ভালকৈ পৰিস্থিতিটোৰ কথা বুজাই কব নোৱাৰিলে তেওঁ নাহিবও পাৰে। ব'লক আমি এতিয়া ভিতৰলৈ যাওঁ।

[মোমাইদেউ আৰু ডাক্তৰ ভিতৰলৈ যায়]

দেবেন— এৰা কথাটো বৰ বেয়া নহয়। তোমাৰ ৰাজীৱ খুৰাৰ দৰে খবৰদাৰি মানুহক ঘটনাৰ কথা ক'লে তেওঁ নিশ্চয় কিবা এটা উপায় দিব পাৰিব। কাকো খবৰ নিদিয়াকৈ হাত সাবটি বহি থকাও উচিত নহয়।

নমি— নিত্যৰ বা কি হৈছে। তাৰ কথাও ভাবিব লাগিব।

দেবেন— যদি সি মৰা নাই—তেন্তে তাক পুলিচত দিব-লৈহে কওঁ মই। আৰু মৰিছে যদি ভালেই, তোমাক আমনি কৰা মানুহ এটা নাইকিয়া হ'ল।

নমি— কি যে কোৱা তুমি। মানুহ এটা মৰা কঁথা ইমান সহজে কৈ দিব পাৰা কেনেকৈ, বুজি নেপাওঁ।

দেবেন— কিয় ? নিত্যৰ প্ৰতি তোমাৰ কিবা দুৰ্ব্বলতা আছিল নেকি ?

নমি— বাজে কথাবোৰ নক'বা।

দেবেন— মোৰ কিন্তু তাৰ প্ৰতি কোনো চিম্পেথি নাই।

নমি— তোমাৰ নেথাকিব পাৰে। তুমিতো তাক দুই চকুৰে দেখিব নোৱাৰিছিলা।

দেবেন— কিয়নো সি তোমাৰে মোৰে মাজত আহি পৰিছিল ? ভালেই হৈছে আঁতৰি গৈছে।

নমি— বৰ নিষ্ঠুৰ তুমি—

দেবেন— সঁচাকৈয়ে নমিতা, মই মাজে মাজে ভাবিছিলোঁ, সি যেন আমাৰ জীৱনৰ কুগ্ৰহ।

নমি— বাৰু বাদ দিয়া সেইবোৰ কথা। ব'লা যাওঁ ৰাতীৰ খুৱাৰ ওচৰলৈ।

দেবেন— ব'লা।

[দুয়ো ওলাই যায়। মোমাইদেউ আৰু ডাক্তৰ সোমাই আহে]

ডাক্তৰ— হেঃ হেঃ হেঃ আপুনি মিছাকৈয়ে চিন্তা কৰিছে। হঠাতে ভয় পালে এনেকুৱা হয়েই। কত ৰুগী দেখিছোঁ এনে ধৰণৰ, হেঃ হেঃ হেঃ মাজৰাতি

শোৱা খোঁটালীত তেজ আৰু তেজলাগি থকা ডেগাৰ দেখিলে তিৰোতা মানুহৰ কথাকে নেলাগে বহুতো পালোৱান বৰ মতাও ফিট হৈ লাং খাই পৰিব।

মোমাই— নিত্যইনো এনেকৈ চুকতে থাকি বুকুতে মৰ কামোৰটো মাৰিব লাগিছিল নে? সি বা এতিয়া ক'ত মৰি পৰি আছে। বাৰু ডাক্তৰ এওঁ যদি জ্ঞান ফিৰাই নেপায় ?

ডাক্তৰ— অস্থিৰ হৈছে কেলেই ?

মোমাই— দেখিলেই নহয় কিমান দুৰ্ব্বল।

ডাক্তৰ— দুৰ্ব্বল অৱশ্যে হয়। কিন্তু চিন্তাৰ কোনো কাৰণ ন'ই।

মোমাই— নিশ্চিন্ত যে হ'ব পৰা নাই ডাক্তৰ।

ডাক্তৰ— গীতাৰ এফাকি কথা জানে নহয়, বোলোঁ সেই 'সৰ্ব্বধৰ্মান পৰিত্যজ্য মামেকং শৰণং ব্ৰজ'— সকলো চিন্তা পৰিহাৰ কৰি ভগৱন্ত পুৰুষৰ চৰণত আত্মসমৰ্পণ কৰাৰ দৰে, আমাৰ, মানে ডাক্তৰৰ ওচৰত আত্মসমৰ্পণ নকৰিলে, বুইছেনে, ৰুগীৰ মুক্তি নাই, বেমাৰৰ পৰাও আৰু ইহ সংসাৰৰ পৰাও, হেঃ হেঃ হেঃ —

মোমাই— ডাক্তৰ !

ডাক্তৰ— এৰা, আপুনি আপোনাৰ ওৱাইফৰ সকলো ভাৰ মোৰ ওপৰত এৰি দিয়ক। এই চিন্তা এৰি আন কথা ভাবক। কথা কেৱল আপোনাৰ সেই তেওঁতে শেষ নহয়। এখন তেজ লাগি থকা

ডেগাৰ আৰু তেজৰ টোপালবোৰৰ কথাও ভাবিব লাগিব।

মোমাই— বুইছে ডাক্তৰ এৱেঁই নিত্যক মৰম কৰিছিল আটাইতকৈ বেছি।

ডাক্তৰ— কয়নে?

মোমাই— তাক বেছি লাই নিদিবলৈ ক'লে, কয়, বেচেৰা ঘাটমাউৰা, আমি নেচালে চাব কোনে? এতিয়া তাৰ কাৰণেই এওঁৰ এনে অৱস্থা। ইফালে পুলিচে খবৰ পালে বা কি কৰে কোনে জানে! ডাক্তৰ, আপুনি এওঁক ভালকৰি দিয়ক —

ডাক্তৰ— আপুনি আকৌ অশান্ত হৈ পৰিছে। ৰুগীৰ লগতে আপুনিও ৰুগীহে পৰিব দেখিছোঁ। ইমান নাৰ-ভাছ্ হ'লে চলিব কেনেকৈ?

মোমাই— মোৰ মনত কিবোৰ ভাবে খেলি মেলি লগাইছে আপুনি কেনেকৈ বুজিব ডাক্তৰ! মোৰ ওৱাইফ হয়তো ভালহৈ উঠিব। কিন্তু সেই অকৃতজ্ঞটোৰ কথাহে ভাবি মই ওৰ পোৱা নাই। সি যদি সঁচা-কৈয়ে ছুইছাইড কৰিবকে বিচাৰিছিল তেন্তে আমাক এইখনৰ মাজত কেলেই পেলাই থৈ গ'ল? এটুকুৰা কাগজত দুআঁকি কথা লিখি থৈ যাবলৈ কোনে তাক হাক দিছিল। লিখি থৈ যোৱা হ'লেই আমাক বিপদে নেপায়, সকলো লেঠা ছিঙে। মই জানো ডাক্তৰ, এইবোৰ বলকি এতিয়া একো লাভ নাই। মোৰেই দুৰ্কপাল! মৰিছে যদি

ভালেই ; কিন্তু ক'ৰবাত যদি আধামৰা হৈ পৰি আছে······

ডাক্তৰ— শুনক, মোৰ হাতত মাত্ৰ এটা ইনজেকচন আছিল আৰু সেইটোকে মই দিলোঁ। আপোনাৰ ওৱাইফক। মই এতিয়াই কৈ থৈছোঁ। কিন্তু, নাৰ্ভ থিক ৰাখিব। আপুনি ফিট হৈ পৰি গ'লে মই নিৰুপায়। এই ৰাতিখন মই ইনজেকচন বিচাৰি যাব নোৱাৰোঁ।।

মোমাই— তেওঁক ইনজেকচন দিছে নহয় নে ?

ডাক্তৰ— দিছোঁ। আৰু অলপ পাছতেই গুণ ধৰিব। জ্ঞানো ফিৰি আহিব !

মোমাই— জ্ঞান ফিৰি আহিব ?

ডাক্তৰ— আহিব। কিন্তু এটা কথা······

মোমাই— কওক······

ডাক্তৰ— আপুনি তেওঁৰ ওচৰতে বহি থাওকগৈ। এখন্তেকো আঁতৰি নেযাব। চকু মেলিলেই তেওঁ এইবোৰ, মানে এই তেজ আৰু ডেগাৰ যেন দেখিবলৈ নেপায়।

মোমাই— ডেগাৰখন তেন্তে······

[মোমাইদেউ যাব খোজে, ডাক্তৰে খপকৰে তেওঁৰ বাউসিত ধৰে]

ডাক্তৰ— যায় ক'লৈ ?

মোমাই— ডেগাৰখন আঁতৰাই থওগৈ আৰু তেজৰ টোপাল বোৰো পানীৰে—

ডাক্তৰ— ৰাম ৰাম ! তেনে কাম কেতিয়াও নকৰিব। তেজৰ

টোপালবোৰ যেনেকৈ আছে তেনেকৈয়ে থাওক। ডেগাৰখনো নুচুব। চুলে আপোনাৰ আঙুলিৰ দাগ লাগিব। য'ৰ বস্তু ত'তেই থাওক। ঠাই-ডোখৰেদি বৰ অহা যোৱা নকৰিব। খোজৰ সাঁচ পৰিব। অ' এওঁলোক আহি পালেই।

[দেবেন আৰু নমিতা আহে]

ডাক্তৰ— চৌধুৰীৰ বতৰা কি? তেওঁ দেখোন নাহিল।

দেবেন— আহিব। আমাক আগবাঢ়িবলৈ ক'লে।

ডাক্তৰ— জানো নহয়। চিকাৰীয়ে চিকাৰৰ সন্ধেদ পালে থিৰেৰে থাকিব পাৰেনে? হেঃ হেঃ হেঃ পেঞ্চন ল'লে কি হ'ব? তেজ এতিয়াও আগৰদৰেই আছে। কথাটো এবাৰ গম পালে গেতিয়া আৰু কোনো চিন্তা নাই। হয় ইছপাৰ, নহয় উছপাৰ। নমি, তুমি এবাৰ মামীয়েৰাৰ খবৰটো লৈ আহাগৈচোন।

মোমাই— আপুনি দিয়া ইনজেকচনটো......

ডাক্তৰ— দিব দিব কাম দিব। অঁ, কি . কৈছিলোঁ? এবা ৰাজীৱ চৌধুৰী...

দেবেন— আহি পাবৰ হৈছে।

ডাক্তৰ— সাংঘাতিক মানুহ তেওঁ। মোৰ হাইপোডাৰমিক চিৰিঞ্জৰ বেজীটোতকৈও চোকা তেওঁৰ বুদ্ধি। খপজপাই একো কাম নকৰে নহয়। এবা, ভাবি গুণিহে কৰিব। চাইচিতিহে খোজটো পেলাব।

মোমাই— কথাটো বৰ ভাল নহ'ল যেন পাইছোঁ।

ডাক্তৰ— কিটো আকৌ ভাল নহ'ল?

মোমাই— ৰাজীৱ চৌধুৰীক খবৰ দিয়াটো। হাজাৰ হ'লেও পুলিচৰ মানুহ। কি কেলেংকাৰিৰ উহ বিচাৰি পায় কোনে জানে ?

ডাক্তৰ— মই ডাক্তৰ মানুহ বুইছেনে ? খহু এটা হলে তাক পুলটিছ দি ঢাকি নথৈ ছুৰীৰে ঘোদালি ভিতৰৰ 'পয়জন'বোৰ উলিয়াই পেলোৱাটোকে ভাল বুলি ভাবো। ৰাজীৱ চৌধুৰীয়ে মোৰ ডাক্তৰী ছুৰী সদৃশ তেওঁৰ চোকা শেন দৃষ্টিৰে যদি ঘটনাটো, মানে দুৰ্ঘটনাটো ঘোদালি পেলাই, বিহ ফোৰাৰ উহটো বিচাৰি পায়, তেন্তে ভালৰে কথা। আপোনাৰ ওৱাইফ ভালহে উঠাৰ লগে লগে তেজৰ চেকাবোৰো আঁতৰিব। ভাল মই আহিলোঁ।

মোমাই— আৰু অলপ পৰ বহক।

ডাক্তৰ— থাকিলে বুকুত বল পাব ?

মোমাই— হয়।

ডাক্তৰ— বেছ। বহিছোঁ বাৰু। আপুনি ভিতৰলৈ যাওক আৰু নমিতাক পঠিয়াই দিয়ক।

[মোমাইদেউ যায়]

ডাক্তৰ - দেবেন বোপা, তোমালোকে ঘটনাটো ছুইছাইড বুলি ভাবা নে ?

দেবেন— তেনেযেনেইতো অনুমান হয়।

ডাক্তৰ— মই অৱশ্যে ডিটেকটিভ নহয়। তেও কিন্তু ভগৱন্তৰ কৃপাত চাউল একঠা খাইছোঁ দিয়া:চান ভূ-ভাৰন্তত। মোৰ হ'লে কিবা খোকোজা লাগে দেখোন। দেখ দেখকৈ, ডেকা ল'ৰা এটাইনো হঠাতে নি:জ

নিজে মৰিবলৈ যাব কিয়’? অ’ নমিতা আছিছা? বহা। বাৰু আইদেউ কিমান দিনৰ পৰা নো নিত্যক চিনি পোৱা?

[নমিতা নবহি থিয় হৈ থাকে]

নমি— যোৱা ডুবছৰমানৰ পৰা।

ডাক্তৰ— তোমালোকৰ ঘৰতে থাকে?

নমি— আমাৰ ঘৰত খায়হে। শোৱে আন ঠাইত’।

দেবেন— তাৰ স্বভাৱটো অলপ আচৰিত ধৰণৰ।

ডাক্তৰ— অৰ্থাৎ?

দেবেন— বৰ আৱেগপ্ৰৱণ। হঠাতে খং উঠে, হঠাতে কান্দে।

ডাক্তৰ— কি ক'লা? হঠাতে খং উঠে, হঠাতে কান্দে! হুঁ! বুজিলোঁ। বাৰু ইয়ালৈ অহাৰ আগতে সি আছিল ক’ত?

নমি— ক’ব নোৱাৰোঁ। পৰেশ বৰুৱাই তাক আমাৰ সৈতে পোনপ্ৰথমে চিনাকি কৰাই দিয়ে। ইমানেই জানো যে তাৰ মাক-বাপেক নাই। আৰু বোধকৰোঁ কোনো নাই।

ডাক্তৰ-- কি কৰে সি?

নমি— দোকান এখনত কাম কৰে। মাহে দৰমহা পায় পঞ্চত্ৰিশ টকা।

ডাক্তৰ— কথা বেছ গহীনেই। হঠাতে খং উঠে, হঠাতে কান্দে। ব্যাধি বৰ উৎকট ধৰণৰ। বাৰু এই ডুবছৰে আন কিবা অঘটন কৰিছে নে?

নমি— এবাৰ ধেমালি কৰি থাকোতে ধেনু-কাঁড় এপাত মাৰি দেবেনদাৰ চকুটো.........

ডাক্তৰ— চকুটো ? ইচ্ ইচ্ ইচ্—চাওঁ।

[দেবেনৰ চকু পৰীক্ষা কৰে]

ডাক্তৰ— নাই, ঠিক আছে।

নমি — কথমপি ৰক্ষা পৰিল।

ডাক্তৰ— যথেষ্ট ইবেছপনছেবল্।

দেবেন— কিন্তু সকলো সময়তে আকৌ তেনে যেন নেলাগে। নিজৰ টকা পয়চা খৰচ কৰাত বৰ সাৱধান। কাম কাজবোৰ কৰে পৰিপাটিকৈ।

ডাক্তৰ— মামীয়েৰাৰ প্ৰতি তাৰ কেনে ব্যৱহাৰ ?

নমি — মাজুমামী বুলিলেতো পৰি মৰে। মামীয়েও তাক খু-উ-ব মৰম কৰে।

ডাক্তৰ— মাজুমামীয়ে দুখ পাওক, বা কষ্ট পাওক, সেইটো সি নিবিচাৰে ?

নমি— নিশ্চয় নিবিচাৰে। কেমাহমান আগতে মাজুমামীৰ অসুখ হওঁতে সিয়েই ৰাতি উজাগৰে থাকি সেৱা-শুশ্ৰূষা কৰিছিল।

ডাক্তৰ— তোমাৰ লগত বাৰু তাৰ কেনে সম্বন্ধ ?

নমি— আজি কিছুদিনৰ পৰা মোৰ পিছে পিছে লেন লগাই ফুৰা হৈছে।

দেবেন— মই নমিতাক সাৱধানো কৰি দিছিলোঁ। কিন্তু তেওঁ মোৰ কথাত কাণ দিয়াতো দৰকাৰ বুলি ভবা নাই।

ডাক্তৰ— তোমাৰ চাগৈ পেটে পেটে হিংসা হৈছিল ?

দেবেন— না-নাই-।

ডাক্তৰ— মই ডাক্তৰ বুইছা। আ কৰিলেই গৰ্ভ দেখা পাওঁ। নাড়ীৰ ধপধপনিয়ে আমাক মনৰ ধপধপনিৰ বাতৰি

দিয়ে। হাঃ হাঃ হাঃ। বাক কোৱা তাৰ পাছত।

নমি— মই তাক সঁচাকৈয়ে প্ৰশ্ৰয় দিয়া নাছিলোঁ। মোৰ লগত সকল্পো সময়তে লাগি থকাটোও মই পছন্দ কৰা নাছিলোঁ। কিমান দিন যে এই লাগি থকাৰ বাবে সি মোৰ গালি-শপনি, চৰ্‌টো, গঁতাটো খাইছে তাৰ হিচাপ নাই।

দেবেন— কিন্তু নমিতাৰ তেনে ব্যৱহাৰৰ পাছতো, তেওঁৰ লগতে লাগি থকাই ইয়াকে প্ৰমাণ নকৰে জানো, যে নিত্যই নমিতাৰ মৰম বিচাৰে।

ডাক্তৰ— এৰা, যি উৎকট ধৰণৰ লৰা, হঠাতে খং উঠে, হঠাতে কান্দে, যেনে তেনে উপায়ে মৰম আদায় কৰিবই। কোৱা কোৱা বেছ ভাল লাগিছে। মৰম আকলুৱা উৎকট লৰাটোৱে আৰু কি কীৰ্ত্তি কৰিছে কোৱা।

নমি— মৰম আকলুৱা নে আন কিবা ?

ডাক্তৰ— এয়া, এইখিনিতে আইদেউ তোমালোকে ভুল কৰা। নিত্য যদি মৰম আকলুৱা হয় হওক। আপত্তি কৰিছা কিয় ? কৈছাই দেখোন তাৰ মাক বাপেক নাই। আপোন মানুহো হয়তো নাই। সকলোৰে গালি শপনি ককৰ্থনা খাই খাই ভাওৰ হৈছে। সি যদি তোমাৰ ওচৰত একেৰি মৰম বিচাৰে তাত আপত্তি কৰা কিয় ?

নমি— দুই চকুৰে দেখিব নোৱাৰোঁ তাক, তাৰ এই স্বভাৱটোৰ কাৰণেই। খাইছে, বইছে, শুইছে, বহিছে, বেছ কৰিছে। এইবোৰ চং আকৌ কিয় ?

তাৰ কথা ভাৱিলে মোৰ গা জ্বলি যায়। আজি সন্ধ্যা……

ডাক্তৰ— আজি সন্ধ্যা………?

নমি— আজি সন্ধ্যাৰে পৰা সি মোক আমনি কৰি আছিল।

ডাক্তৰ— এহ্ এইবোৰ আকৌ কৰিবলৈ যায় কিয়? অ' কোৱা তাৰ পাছত?

নমি— অফিচৰ পৰা আহি এটোপা চাহ খাই, বিছনাখনতে পৰি আছিলোঁ। ওলালহি ক'ৰবাৰ পৰা কিছুমান ফটো লৈ।

ডাক্তৰ— ফটো দেখুৱাই ভালৰি বোলাব খুজিছে আজি কালিৰ ডেকা নহয়, বৰ টেঙৰ।

নমি— মই ভালকৈ ডবিয়াই দিলত অৱশ্যে গ'ল। কিন্তু ৰাতি ভাত খোৱাৰ সময়ত আকৌ আহিল। মাজু-মামীয়ে ভাত খাবলৈ মতাত ক'লে মই খালেহে সি খাব। শুনি খঙে মোৰ চুলিৰ আগ পাইছিল গৈ।

ডাক্তৰ— ইহ্ বৰ কুটুমটো ওলাইছে—

নমি— তাক লাই নিদি মূৰে গায়ে কাপোৰ লৈ মই শুই থাকিলোঁ!

ডাক্তৰ— আৰু শেনটো অহাদি আহি সি ছাগৈ ফেঁচাটোৰ দৰে গুচি গ'ল।

নমি— গ'ল কিন্তু আকৌ আহিল।

ডাক্তৰ— বৰ দগাবাজ দেখোন ই।

নমি— এইবাৰ লাগিলহি ভেঙুচালি কৰিবলৈ থিয়েটাৰত লগোৱা ডাড়ি-গোফবোৰ লগাই। খঙতে দিলোঁ চৰ এটা শোধাই ভালকৈ।

ডাক্তৰ— বৰ ভাল কৰিলা আইদেউ পিছে সৌৰা আমাৰ ৰাজীৱ চৌধুৰী আহিলেই নহয়—আহক, আহক চৌধুৰী।

মোমাই— (সোমায় আহে) আহক আহক— একেবাৰে ভিতৰলৈকে ব'লক। নমি—দেবেন, এখেতক'লৈ যোৱা ভিতৰলৈ।

[ৰাজীৱ, নমিতা, দেবেন ভিতৰলৈ যায়।]

ডাক্তৰ— মই তেন্তে ঘৰৰ বাহিৰলৈকে প্ৰস্থান কৰোঁ— কি বোলে ?

মোমাই— আপুনি যাব ?

ডাক্তৰ— নগে আৰু বেছি সময় বহি থাকিলে মই ডাক্তৰ গুছি ডিটেকটিভ্ হ'ব লাগিব। মই আহোঁ।

মোমাই— বৰ আপোনাৰ ফিজটো দিওঁ।

ডাক্তৰ— থাওক, এতিয়া নেলাগে। পিছে পৰেও দেখা হ'ব নহয়। মই আহিলোঁ।

[ডাক্তৰ যায়। মোমাইদেৱো যায়। ৰাজীৱ, নমি, দেবেন মঞ্চলৈ আহে]

ৰাজীৱ— যদি নিত্য সঁচাকৈয়ে বৰ অভিমানী তেন্তে তোৰ ব্যৱহাৰতে মনত আঘাত পোৱাটো স্বাভাৱিক। এয়ে ছুইছাইড কৰাৰ যথেষ্ট কাৰণ নহয় বুলি বহুতে ভাবিলেও, মই নেভাবোঁ এনে ধৰণৰ পৰিস্থিতিত ছুইছাইড কৰা মই দেখিছোঁ। সাধাৰণ কথা এটাকে ধৰ। বহুতো লৰাই পৰীক্ষাত ফেইল কৰে। ফেইল কৰাৰ ভিতৰত বেছি ভাগেই সহজ ভাৱে কথাটো গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। অথচ

তাৰে ক'ৰবাত এজনে হয়তো আত্মহত্যা কৰি পেলায়।

দেবেন— নিত্য অভিমানীতো হয়েই লগতে বৰ জেদীও !

ৰাজীৱ— জেদী ল'ৰাৰ পক্ষে আত্মহত্যা কৰাটো অস্বাভাৱিক নহয়। নিত্যই হয়তো জেদ কৰিছিল নমিক বিছনাৰ পৰা তুলিবলৈ; কিন্তু নোৱাৰিলে। সি তাইৰ চৰ খালে। হয়তো তাৰ আত্মকেন্দ্ৰীক মনটোৱে নমিৰ ওপৰত এই অপমানৰ হোৰ তুলিব নোৱাৰি অৱশেষত নিজৰ ওপৰতে প্ৰতি-শোধ ল'লে আত্মহত্যা কৰি।

দেবেন— সি হয়তো কল্পনা কৰিছিল তাৰ আত্মহত্যাই নমিতাৰ মনত ভীষণ প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি কৰিব। জীয়াই থাকোতে সি যি কৰিব নোৱাৰিলে, মৰি তাকে কৰিব পাৰিব। নমি বাৰু কি কোৱা ?

নমিতা— মই সেইবোৰ একোকে ভাৱিব পৰা নাই।

ৰাজীৱ— ৰবি, মই হিতেশ বৰুৱালৈ এটা ফোন কৰোঁ।

নমিতা— পুলিচৰ দাৰোগা হিতেশ বৰুৱা ?

ৰাজীৱ— ওঁ...

নমিতা— পুলিচক এতিয়াই......

[ৰাজীৱে ফোনটো তুলি লয়]

ৰাজীৱ— ভয় নেখাবি। মই নভৱা নিচিন্তাকৈ কোনো কামকে নকৰোঁ। হেল্লো...ডাবল টু নাইন— ইয়েছ টু টু নাইন...হেল্লো মই ৰাজীৱ চৌধুৰী অ'-তুমি, মই তোমাকে বিচাৰিছিলোঁ হিতেশ। এটা ইন্টা-ৰেষ্টিং কেছ, মাৰডাৰ ঠিক নহয়, ছুইছাইড বুলি

অনুমান হৈছে, নমিতা চৌধুৰী সেইযে প্ৰতাপ চৌধুৰী,—অঁ-অঁ তেওঁলোকৰ ঘৰত। মই আছোঁ ইয়াতে……তুমি আহাঁ। নাই নাই এতিয়াই এনট্ৰি কৰিব নেলাগে……আগতে চাই লওঁ, তাৰ পাছত…কিবা এটা কৰা যাব। বাৰু মই থলোঁ। (ফোনথয়) শুন নমি, এইবোৰ ঘটনাৰ কথা পুলিচক নজনালে বিপদ বাঢ়িহে যায়।

নমিতা— আপুনি যি ভাল দেখে কৰক … মইনো কি ক'ম?

ৰাজীৱ— পুলিচে অৱশ্যে প্ৰথমে ঘটনাটো খুন বুলিয়েই ভাৱিব।

দেবেন—
নমিতা— } খু-উ-ন ?

ৰাজীৱ— কাৰণ ছুইছাইড্ কৰা হ'লে, শ টো সহজে পোৱা গ'লহেঁতেন। কোনো এটা মানুহে, নিজৰ বুকুত বা গাৰ যি কোনো ঠাইত তইঁতে কোৰাদৰে, ডেগাৰ এখন বহুৱাই দিলে, থিতাতেই দেখোন মৰিব লাগিব। আৰু তেনে অৱস্থাত কোঠাটোতে নাইবা, কোঠাটোৰ দাঁতিতে ক'ৰবাত নিত্যৰ শ টো পে ৱা গ'লহেঁতেন।

নমি— এই কাৰণেই মই এতিয়াই পুলিচক খবৰ দিবলৈ খোজা না.ছলোঁ। পুলিচে খুন বুলি ভাৱি হয়তো আমাৰে কাৰোবাক এৰেষ্ট কৰিব। খুৰাদেউ আপুনি কি কৰিবলে? কি হ'ব এতিয়া!

ৰাজীৱ— এৰেষ্ট কৰিলে বে'লত আনিবলৈ চেষ্টা কৰিম! আৰু এৰেষ্ট কৰিলে তোক যে নকৰে সেইটো ঠিক।

নমি— কেনেকৈ জানিলে আপুনি।

ৰাজীৱ— ইমানদিন পুলিচত চাকৰি কৰি এইখিনি কথাও নেজানিম নে ? পুলিচৰ সন্দেহ তোৰ ওপৰত নহয়, সন্দেহ কৰিলে কৰিব দেবেনক।

দেবেন— মোক ?

ৰাজীৱ— এৰা তোমাক।

নমি— কিয় ?

ৰাজীৱ— কাৰণ তোৰ আৰু দেবেনৰ মাজত এটা সহজ সম্বন্ধ আছে, অৰ্থাৎ তই দেবেনক······

নমি— খুৰাদেউ !

ৰাজীৱ— ভয় খাব নেলাগে। ভাল পোৱাটো পাপ বা অন্যায় বুলি মই ক'ব খোজা নাই। আৰু দেবেনক যে এৰেষ্ট কৰিবই তাকো মই ডাঠি কব নোখোজোঁ। তদন্তৰ মাথোঁ এটা ফালৰ কথাহে মই কৈছোঁ। ঈৰ্ষাত বলিয়া হৈ যদি দেবেনে নিত্যক হত্যা কৰি মৰা শটো ক'ৰবাত লুকাই থয়—অস্বাভাৱিক কিবা এটা কৰা বুলি কবি নে ?

দেবেন— মই খুন কৰিম ?

নমি— ই অসম্ভৱ কথা।

ৰাজীৱ— যদি অসম্ভৱেই তেন্তে ক'লৈ গ'ল নিত্যৰ মৰা শ-টো ?

[কথাখিনি ৰাজীৱ ভাবি দি কয়]

নমি— খুৰাদেউ— (প্ৰায় কান্দি পেলাব)

ৰাজীৱ— হাঃ হাঃ হাঃ ত্ৰিশ বছৰ পুলিচত কাম কৰিলোঁ, কোনটো সম্ভৱ কোনটো অসম্ভৱ, তাকো বুজি নেপামনে ? দেবেন, মোৰ চকুত ধূলি দি কোনো

সাৰি যাব নোৱাৰে। কেতিয়াবা ৰাতি বাঘৰ চকু দেখিছা? জুই জ্বলাদি জ্বলি থাকে। বাঘে হেনো ঘন আন্ধাৰতো তাৰ চিকাৰ বিচাৰি পায়। বয়স হলেও মোৰ এই চকুদুটা বাঘৰ দৰেই। যিমানেই ৰহস্যৰ মকৰা-জাল সুগুঠা, কাৰো সাধ্য নাই মোৰ হাতৰ পৰা সাৰি যাব।

নমি— (কান্দি) খুৰাদেউ, আপোনাৰ পৰা বিচাৰিছিলোঁ। সহায়, পৰামৰ্শ আৰু আপুনি শেষত.........

দেবেন— মোৰ আই-দেউতাৰ নামত শপত খাই কৈছোঁ মই সম্পূৰ্ণ নিৰ্দ্দোষ।

ৰাজীৱ— সম্পূৰ্ণ নিৰ্দ্দোষ? সঁচা কথা কোৱা। নিত্যই যে নমিৰ সংসৰ্গ বিচাৰিছিল, তুমি সেইটো পছন্দ কৰিছিলা?—সঁচা কোৱা—

দেবেন— নাই,— নকৰিছিলোঁ—।

ৰাজীৱ— নিত্যৰ লগত তুমি খোলা অন্তৰে কথা পাতিব পাৰিছিলা?

দেবেন— সুবিধা পালেও মই তাৰ লগত কেতিয়াও কথা নেপাতিছিলোঁ,— নিলগত থাকিবলৈ চেষ্টা কৰিছিলোঁ।

নমি— খুৰাদেউ—

ৰাজীৱ— মনে মনে থাক। কোৱা দেবেন, নিত্যই নমিৰ লগত হাঁহি-ধেমালি কৰি কথা পাতিলে তোমাৰ মনটো বিতৃষ্ণাৰে ভৰি গৈছিল, ঈৰ্ষাৰ অনলত দেই পুৰি ৰাতি টোপনিৰ মাজত সাৰ পাই তুমি নিত্যক এই পৃথিৱীৰ পৰা আঁতৰ কৰি, তোমাৰ

ভালপোৱাৰ বাটৰ কঁাইট অঁাতৰাবলৈ প্ৰতিজ্ঞা কৰিছিলা ?

দেবেন— না—ই নাই মোৰ মনত নপৰে ।

নমি— নহয়— নহয় খুৰাদেউ, এনেকুৱা কথা — কেনেকৈ হব পাৰে ? দেবেনক যে মই ভালদৰে চিনি পাওঁ— তেওঁৰ এনেকুৱা কাম······

ৰাজীৱ— ভালদৰে চিনি পাৱ ? কিমানখিনি চিনি পাব দেবেনক ? ৰাখিছ তাৰ অৱচেতন মনৰ বাতৰি ? জান, সেই অৱচেতন মন-সাগৰত অলেখ ঢৌ কেনেকৈ উঠিছে নামিছে ? তই কিয়, হয়তো দেবেনে নিজেই নেজানে তাৰ অৱচেতন মনটোৱে কেতিয়া তাৰ অজানিতে তাক টানি লৈ গ'ল এই অসম্ভৱ কামটো সমাধা কৰিবলৈ—

নমি— খুৰাদেউ, খুৰাদেউ (নমিয়ে কান্দে অসহায়ৰ দৰে)

ৰাজীৱ— কান্দি একো লাভ নাই নমি । মোৰ সহায় বিচাৰিছ যেতিয়া পাৰ্য্যমানে সহায় কৰিম । সহায় কৰিম সত্যক প্ৰকাশ কৰি প্ৰকৃত খুনীক ধৰা পেলাবলৈ । মই যি বুজিছোঁ, যি ধৰিব পাৰিছোঁ তাৰ পৰাই অতি সোনকালেই হয়তো প্ৰমাণ কৰি দেখুৱাব পাৰিম, সত্য ঘটনাই কেনেকৈ কল্পনাকো চেৰ পেলাই যায় ।

[হিতেশ সোমায় আহে]

ৰাজীৱ— অ'হঁা আহঁা হিতেশ, তোমালৈকে বাট চাই আছোঁ ।

সোমাই— (সোমাই আহে) বন্ধুৱা আহিছে ?

ৰাজীৱ— তোমাৰ ওৱাইফ কেনে আছে ?

মোমাই— বহুতখিনি ভাল। উঠি বহিছে।

ৰাজীৱ— বেছ। হিতেশক ভিতৰলৈ লৈ যোৱা। হিতেশ, প্লেছ অব্ অকাৰেন্স চাই আহাগৈ। আৱশ্যক হলে খুনীক আমি ইয়াতে এৰেষ্ট কৰিম।

(হিতেশ আৰু মোমাইদেউ সোমাই যায়)

ৰাজীৱ— নমিতা বহুত পলম হ'ল। অলপ চাহ খাবৰ মন গৈছে, পানী তপতাগৈ।

(নমি যায়)

ৰাজীৱ— দেবেন, নিত্যৰ মেক আপৰ বাকচটো চাওঁ আনাচোন।

[দেবেনে বাকচটো আনে]

ৰাজীৱ— মেক্ আপৰ সকলো সৰঞ্জামেই আছে দেখিছোঁ। ক্রেপ, রুজ, লিপষ্টিক, কছমেটিক, পিউৰি, আলতা, দেখিছোঁ থিয়েটাৰত নিত্যৰ যথেষ্ট ৰাপ।

দেবেন— একটিং কৰাতকৈ মেক্ আপ্ কৰাতহে বেছি ইণ্টাৰেষ্ট।

ৰাজীৱ— বেছি একটিং নকৰিছিলেই নেকি ?

দেবেন— সৰু সুৰা পাৰ্ট কৰিছিল কেতিয়াবা। যোৱাবাৰ বিহুতলীৰ মেক্আপ্ প্রতিযোগিতাত সি প্রথম পুৰস্কাৰ পাইছিল। খাছিয়ানী ছোৱালী সাজি সি যেতিয়া বিহুতলীৰ পৰা উভতি ঘৰলৈ আহে আমি কোনেও প্রথমতে চিনিকে পোৱা নাছিলোঁ।

[হিতেশ আহে]

ৰাজীৱ— ভালকৈ চাইছানে হিতেশ !

হিতেশ— চালোঁ ছাৰ !

ৰাজিব— কি দখিলে

হিতেশ— তেজবোৰ বেছ ৰঙা ! এতিয়াও ডোঙা বন্ধা নাই।

ৰাজীৱ— নিত্যৰ সকলো কথাই আচৰিত। বাহিৰত চোৱাগৈ টৰ্চটো লৈ, জোপোহাৰ আঁৰত ক'ৰবাত মৰা শটো পোৱাই কি জানি। মোৰ বিশ্বাস পাবা। কাৰণ সকলো চাই মই যি বুজিছোঁ—বাক তুমি যোৱা। অ' ৰবা, ডেগাৰখন দেখিছা ?

হিতেশ— দেখিছোঁ ছাৰ। সাত ইঞ্চি মান হ'ব। চুকটোতে সুন্দৰকৈ থৈ দিছে।

ৰাজীৱ— বহুত দ লৈকে বহুৱাই দিছিল কিন্তু।

হিতেশ— হয় ছাৰ। ভাবি গুণি কৰা খুন যেন লাগে।

ৰাজীৱ— আচৰিত ধৰণৰ মাৰডাৰ, বাক যোৱাচোন চোৱা, মৰা শটো পোৱা নে নোপোৱা। মোৰ ইমান দিনৰ অভিজ্ঞতাই মোক নিশ্চয় ফাঁকি নিদিয়ে।

[হিতেশ যায়, নমিতাই এপিয়লা চাহ আনে]

নমিতা— এয়া চাহ খুৱাদেউ।

ৰাজীৱ— দে (চাহ খায়)

হিতেশ— (সোমাই আহি) নিত্যৰ মৰা শটো পাইছোঁ ছাৰ। সৌ জোপোহাটোৰ আঁৰতে আছিল।

ৰাজীৱ— বঢ়িয়া। আৰু কোনো চিন্তা নাই। এনেকুৱা বোৰ কেছত মৰা শ পালে কাম বহুতো উজু হৈ পৰে।

নমি-দেবেন— নিত্যৰ মৰা শ ?

মোমাই— (উভ্ৰাৱলহৈ সোমাই আহে) মৰা শ ? কাৰ মৰা শ ?

ৰাজীৱ— যি মৰিছে তাৰ মৰা শ। তোমাৰ হ'বলৈ যাবনে ?

হিতেশ— মৰা শটো ইয়ালৈকে আনিম ?।

নমি— নেলাগে, নেলাগে। ইচ্ কেনে বা হৈছে চেহেৰাটো।

ৰাজীৱ— আমিতো আৰু তিৰোতা মানুহ নহয়। হিতেশ, যোৱা আনাগৈ। মৰা শটো পৰীক্ষা কৰিব লাগিব।

[হিতেশ যায়]

ৰাজীৱ— (মোমাইক) ডেগাৰখন আনাহে।

মোমাই— ময়েই আনিম নে ?

ৰাজীৱ— তুমিয়েই আনিবা। চাবা, তেজৰ চেকাবোৰ যেন মচ্ছ নেখায়।

[মোমাই যায়]

দেবেন— ডেগাৰখনেৰে কি কৰিব ?

ৰাজীৱ— আৰু এজনক খুন নকৰোঁ নিশ্চয়।

নমি— খুৰাদেউ।

ৰাজীৱ— ভালেখিনি সোমাইছে। শ টোৰ জখমৰ সৈতে—

মোমাই— (সোমাই আহে) এইখন ডেগাৰ।

ৰাজীৱ— (ডেগাৰ লৈ) দেখিছা খুনী কিমান চালাক। কেনেদৰে হিচাপ কৰি ডেগাৰ বহুৱাইছে। তেজৰ চেকা লাগিছে মাথোঁ এফালে হাঃ হাঃ হাঃ—

মোমাই— আচৰিত।

ৰাজীৱ— আৰে সেই কাৰণেইতো নিত্যৰ মৰা শ বিচাৰি পাইছে জোপোহাৰ আঁৰত। হেৰা হিতেশ কি হ'ল হে ? তুমিও ক'ৰবাৰ জেওত লাগি ধৰিলা নেকি ?

হিতেশ— (নেপথ্যৰ পৰা) শ টো বৰ গধুৰ ছাৰ।

ৰাজীৱ— মৰি ওকন্দি উঠিছে—হয়নে, হাঃ হাঃ হাঃ

[ৰাজীৱে হাঁহি থাকোতেই হিতেশ সোমাই আহে নিত্যক লৈ]

নাট্য-বীথিকা

ড° শ্ৰীহৰিচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য্য

বৰুৱা এজেন্সি
গুৱাহাটী-১

ৰাজীৱ— হেৰৌ নিত্য, কি চাই আছ, যা-যা মামীয়েৰৰ ভৰিত দীঘল দি পৰ। ন'হলে দেখিছ হিতেশ দাৰোগাক, যা যা—হাঃ হাঃ হাঃ ভয়তে বেচেৰা পেপুৱা লাগিছে—

নমি— তাক এসেকা ভালকৈ দিব লাগে।

ৰাজীৱ— হাঃ হাঃ হাঃ—তইঁতৰো বৰ সাহ দে। হেৰৌ মামী-য়েৰা ক'ত ?

নমি— লাজতে মূৰে গায়ে কাপোৰ দি শুই আছে।

ৰাজীৱ— হাঃ হাঃ হাঃ এবটল আলতাৰ যে ইমান মহিমা, বেচেৰীয়ে জানিব কেনেকৈ ?

মোমাই— এৰা ধেমালি যে গৈ শেহত ইমান পাবগৈ বুলি কোনেনো ভাবিছিল ?

হিতেশ— [হিতেশে ঘড়ী চায়] ছাৰ— নিশা দুপৰ হ'ল—

ৰাজীৱ— এৰা— বহুত পলম হল। হওক, এটা বঢ়িয়া অভিজ্ঞতা হল, কি বোলা, হাঃ হাঃ হাঃ......

[মঞ্চ এন্ধাৰ হয়]

আহুতি

ভাস্বতী

[এইখন এখন পৰীক্ষামূলক একাঙ্কিকা। নাটখনৰ কাহিনী-বিন্যাস আৰু গঠন-প্ৰকৃতি এই সঙ্কলনৰ আন দুখনতকৈ বেলেগ। নাটখনত একমাত্ৰ "লিখক"ৰ বাহিৰে আন চৰিত্ৰবোৰক গতানুগতিকভাৱে সৃষ্টি কৰা নাই। তেওঁ-লোকে আন নাটৰ চৰিত্ৰৰ দৰে প্ৰৱেশ প্ৰস্থান নকৰে। "লিখক"ৰ মনত যেতিয়াই যিজনৰ কথা উদয় হৈছে তেতিয়াই তেওঁ সমুখত দেখা দিয়েছি। নাটখনৰ প্ৰকৃত অভিনয় থলী "লিখক"ৰ মন-মঞ্চহে। "লিখক"ৰ মনৰ কথা-বোৰক, ভাববোৰক দৃশ্যত্ব গুণবিশিষ্ট কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰাৰ ফলতহে এই নাটখনৰ সৃষ্টি হৈছে। ভাৰতৰ আন ঠাইত এনে ধৰণৰ পৰীক্ষামূলক প্ৰচেষ্টা চলিছে নে নাই নেজানো, হয়তো চলিছে। কিন্তু বিদেশৰ কোনো কোনো নাট্য-কাৰে এই ধৰণৰ নাট লিখি সফলতা আৰ্জিছে আৰু প্ৰগতি-শীল মঞ্চ প্ৰযোজক, পৰিচালকসকলে এনে নাটকক আদৰি লৈছে, সহৃদয় দৰ্শকেও এনে নাটৰ অভিনয় চাই বখানিছে।

০ ০ ০

মঞ্চত বিশেষ সা-সৰঞ্জামৰ প্ৰয়োজন নাই। ক'লা 'চাইক্লৰেমা' বা পৰ্দা এখন পিছ ফালে তৰি থ'লেই হ'ব। মঞ্চৰ একাষে এখন প্লেটফৰ্মৰ ওপৰত এখন সৰু মেজ; মেজৰ ওপৰত দুখনমান কিতাপ আৰু এটা টেবুল-লেম্প।

বহা চকীখন মেজৰ লগত খাপ খোৱা বিধৰ। পট উঠিলত দেখা যায় "লিখকে" এই প্লেটফৰ্মৰ ওপৰৰ চকীত বহি লিখি আছে। টেবুল-লেম্পৰ পোহৰত তেওঁৰ মুখখন আৰু লিখি থকা বহী আদি ভালকৈয়ে দেখা যায়। মঞ্চৰ আন অংশ কিন্তু আন্ধাৰ। টেবুল-লেম্পৰ পোহৰটো স্বাভাৱিক পোহৰ। আন চৰিত্ৰবোৰ ওলালে তেওঁলোকৰ মুখত এটা উজ্জ্বল নীলা বা বেগুনীয়া পোহৰ পৰিব। মুখত পৰা সেই পোহৰত গাটোৰ যিমান খিনি দেখা যায় তাতকৈ বেছি দেখিব নেলাগে। এজনতকৈ বেছি চৰিত্ৰই যদি তেওঁলোকৰ মাজত কথা পাতিবলগীয়া হয় তেতিয়া প্ৰত্যেকৰে মুখত বেলেগ বেলেগকৈ নীলা বা বেগুনীয়া পোহৰ পৰিব লাগিব। কিন্তু যেতিয়া এটা চৰিত্ৰই পোন-পটীয়াকৈ লিখকৰ সৈতে কথা পাতে তেতিয়া মাথো সেই চৰিত্ৰটোৰ মুখৰ ওপৰতহে পোহৰ পৰিব। বাকীবোৰ আন্ধাৰত নেদেখা হ'ব। "লিখক"ৰ মুখখন টেবুল-লেম্পৰ পোহৰত দৰ্শকে সকলো সময়তে দেখি থাকিব।

কোনো চৰিত্ৰই মঞ্চত লৰচৰ নকৰে, ঠাই সলাই সলাই সংলাপ নকয়। "লিখক" প্ৰথমৰপৰা শেহলৈকে একে ঠাইতে বহি থাকিব। আনবোৰ চৰিত্ৰযো যি ঠাইতে আত্মপ্ৰকাশ কৰে তাৰপৰাই কথা ক'ব, অঙ্গ-ভঙ্গী নকৰাকৈ, জানিবা একো একোখন ফটোৱেহে কথা কৈছে।

মঞ্চক যদি "লিখক"ৰ লিখা-পঢ়া কৰা কোঠাত পৰিণত কৰা হয় তেতিয়াহ'লে কোঠাটোৰ দাঁতিৰ আৰু পিছফালৰ বেৰত খিড়িকী কাটি আৱশ্যক অনুযায়ী ঠাই ঠিক কৰি থ'ব পাৰি, যি ঠাইত চৰিত্ৰবোৰ ওলাব। এই ঠাইবোৰত বিশেষ পোহৰৰ ব্যৱস্থা কৰি আৰু লাগিলে পৰ্দাৰ সহায়েৰেও চৰিত্ৰবোৰক উলিয়াব আৰু আঁৰ কৰিব পাৰি।

পৰিৱেশৰ তাৎপৰ্য্যব্যঞ্জক আবহ-সঙ্গীতৰ সুৰ প্ৰথমৰ পৰা শেহলৈকে দৰ্শকে শুনা-নুশুনাকৈ আৰু আৱশ্যক অনুযায়ী ডাঙৰকৈ বা সৰুকৈ বাজি থাকিলে অভিনয় মনোগ্ৰাহী কৰাৰ লগতে পৰিস্থিতি ফুটাই তোলাত সহায় হ'ব।

০ ০ ০

"লিখকে" ডাঙৰ বহী এখনত কিবা লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে কিন্তু আগুৱাব পৰা নাই। কিবা এটা শব্দ লিখিছে, কাটিছে, কিবা ভাবিছে, আকৌ লিখিছে। দুবাৰ মান এনে কৰাৰ পাছত এবাৰ মুখেৰে "ভাস্বতী" শব্দটো উচ্চাৰণ কৰা যেন অনুমান কৰিব পাৰে দৰ্শকে। "লিখকে" ভাস্বতী শব্দটো তৃতীয়বাৰ উচ্চাৰণ কৰাৰ লগে লগে শব্দটোৱে যেন দৰ্শক বহা ঠাইৰ শব্দ-তৰঙ্গত মৃদু কম্পন তোলে। দৰ্শকে, যেন "ভাস্বতী" শব্দটোৰ প্ৰতিধ্বনি শুনে—ভাস্বতী! ভাস্বতী!! ভাস্বতী!!! আৰু লগে লগে লিখকৰ সমুখত "ভাস্বতী"ৰ আবিৰ্ভাৱ হয়—]

ভাস্বতী— কি ক'লে? ভাস্বতী?

লিখক— এৰা, ভাস্বতী! কিয়, কিবা আপত্তি আছে নেকি?

ভাস্বতী— আপত্তি নথকা নহয়। আপুনি হয়তো নাটক লিখিছে, লিখক। কিন্তু মোৰ নামটোৰে আপোনাৰ নাটকৰ নামকৰণ নকৰিলেও পাৰিলে হয়।

লিখক— আপত্তি কৰিবৰ অধিকাৰ হয়তো তোমাৰ থাকিব পাৰে মানো, কিন্তু মই নিৰুপায়।

ভাস্বতী— কিয়?

লিখক— তোমাক লৈয়ে নাটক লিখিছোঁ. যেতিয়া তোমাৰ নামটো ধাৰ নকৰি পাৰোঁ কেনেকৈ কোৱা?

ভাস্বতী— মোক লৈ নাটক লিখিছে ?

লিখক— ওঁ।

ভাস্বতী— মোক লৈ সকলোৱে এনেকৈ টনা আঁজোৰা কৰে কিয় বুজি নেপাওঁ।

লিখক— টনা আঁজোৰা কৰে এই কাৰণেই যে তুমি সাধাৰণ নিয়মৰ ব্যতিক্রম, তুমি অসাধাৰণ।

ভাস্বতী— ধন্যবাদ। আপোনাৰ মুখত মোৰ প্ৰশংসা শুনি সঁচাকৈয়ে বেছ ভাল লাগিছে। কিন্তু কওকচোন, কিয় মোক অসাধাৰণ বুলি ক'লে, কোন খিনিত মই সাধাৰণ নিয়মৰ ব্যতিক্রম ?

লিখক— তোমাৰ দৰে লিখা-পঢ়া কৰা বুদ্ধিমতী ছোৱালী আমাৰ সমজত সতকাই পোৱা টান। তদুপৰি—

ভাস্বতী— তদুপৰি মই গান গাওঁ, নাচো, ঘোঁৰাত উঠো, চাইকেল, মটৰ আৰু এনেকি এৰোপ্লেনো চলাওঁ— কিন্তু এইবোৰৰ কাৰণে আপুনি নিশ্চয় মোক সাধাৰণ নিয়মৰ ব্যতিক্ৰম বুলি ভবা নাই।

লিখক— ভাবিলে জানো ভুল হ'ব ?

ভাস্বতী— মই স্বামী জীয়াই থাকোঁতেই দ্বিতীয়বাৰ বিয়া কৰাবলৈ ওলাইছোঁ আৰু এই কাৰণেইযে মোৰ ওপৰত আপোনালোকৰ চকু, সেইকথা মই জানো। সেয়েহে মোক ব্যতিক্ৰম বুলি কৈছে ; মোক আমনি কৰাৰ এই চৰম পন্থা সেই কাৰণে আপুনিও বাছি লৈছে—

লিখক— তোমাক আমনি কৰাৰ ?

ভাস্বতী— নিশ্চয়।

লিখক— কেনেকৈ ?

ভাস্বতী— আপুনি মোৰ কথা ভাবি থকাৰ ফলত আপোনাৰ চিন্তা-তৰঙ্গবোৰে মোৰ মনত আঘাত কৰি মোক অনাহকতে অস্থিৰ কৰি তুলিব।

লিখক— অ' তেন্তে মই আগতীয়াকৈ ক্ষমা খুজি থৈছোঁ— এতিয়াই।

ভাস্বতী— আপুনি মোৰ কথা লিখিবলৈ ওলাইছে। কিন্তু কিমানখিনি জানে মোক ? মোৰ বাহিৰা ৰূপটো আপোনালোকে দেখিছে, মোৰ বাহিৰা আচৰণ আপোনালোকে লক্ষ্য কৰিছে, কিন্তু মোৰ মনৰ কথাবোৰৰ কিবা ভু ৰাখেনে ?

লিখক— ৰাখিব পাৰিছোঁ নে নাই ক'ব নোৱাৰোঁ, চেষ্টাৰ ত্রুটি হ'লে কৰা নাই।

ভাস্বতী— আপোনাৰ এই নাটকত হয়তো, শেষত গৈ, মোকেই সকলো দোষৰ ভাগি কৰিব।

লিখক— তেনেকৈ ভাবিবৰ জানো কিবা যুক্তি আছে ?

ভাস্বতী—মই ভালদৰে জানো মোৰ প্রতি কাৰো কোনো সহানুভূতি নাই।

লিখক— মোক সহানুভূতিহীন বুলি ভবাটো তোমাৰ পক্ষে বোধকৰো উচিত হোৱা নাই

ভাস্বতী— আপুনি লিখক, আপুনি নাট্যকাৰ, আপোনালোকে সাধাৰণতে বাহিৰা কথাবোৰ হে চালি-জাৰি চায়। মানুহৰ মনৰ কথাবোৰ জানিবলৈ যত্ন নকৰে। সেয়েহে কৈছোঁ— আপোনালোক, মানে আপুনিও সহানুভূতিহীন—

লিখক— তোমাৰ ধাৰণা সঁচা নহয়। মইতো এজন সাধাৰণ নিঃকিন্ লিখক। মোৰ কিতাপৰ নায়ক-নায়িকাৰ প্ৰতি জানিশুনি অবিচাৰ কৰিবৰ দুঃসাহস মোৰ নাই। যিসকল খ্যাতিমন্ত লিখক, যিসকলে কলমৰ একে আঁচোৰতে চৰিত্ৰৰ ৰূপ সলাই দিব পাৰে তেওঁলোকো সহানুভূতিহীন নহয়। বাৰু কথা এটা কওঁ, বিশ্বাস কৰিবা জানো?

ভাস্বতী— কওক কি কথা?

লিখক— তোমাৰ প্ৰতি মোৰ অফুৰন্ত সহানুভূতি আছে কাৰণেই তোমাক মোৰ নাটকৰ নায়িকা কৰিছোঁ। মই তোমাক জানিব খোজোঁ, বুজিব খোজোঁ আৰু মই বিচাৰোঁ যে দৰ্শক পাঠকেও তোমাক জানক, তোমাক বুজক—

ভাস্বতী— কিন্তু এই কৌতূহল অস্বাভাৱিক নহয় জানো?

লিখক— সৰুতে তোমাৰ বিয়া হৈছিল। বিয়াৰ পাছত তুমি তোমাৰ স্বামীৰ ঘৰলৈ নগ'লা। দেউতাৰাৰ ঘৰতে থাকি পঢ়া-শুনা কৰিলা। এতিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা ডক্টৰেট ডিগ্ৰী পাইছা। আমি সকলোৰে আশা কৰিছিলোঁ তুমি পুনৰ সংসাৰৰ জঞ্জালত নোসোমাই দেশ-সেৱাৰ কামত আত্মনিয়োগ কৰিবা। কিন্তু এতিয়া তুমি আকৌ বিয়া কৰাবলৈ ওলোৱা বুলি জানিব পাৰি আমাৰ মনত কৌতূহল জগাটো স্বাভাৱিক নহয় জানো?

ভাস্বতী— আৰু সেই কাৰণেই মোক আপোনাৰ নাটকৰ নায়িকা কৰিছে, যাতে দৰ্শক-পাঠকৰ মনতো তেনে ধৰণৰ

কৌতূহল জগাই নাটখনক সাৰ্থক ৰচনা কৰি তুলিব পাৰে।

লিখক— তুমি অকল মোৰেই নহয়, সকলো লিখকৰে দুৰ্বলতা খিনিলৈ আঙুলিয়াইছা।

ভাস্বতী— আপুনি মোৰ সৰুতে বিয়া হোৱাৰ কথা কৈছে। কিন্তু তাৰ কাৰণে মোক দায়ী কৰিব নোৱাৰে। সৰুতে বিয়া নোহোৱা হ'লে আজি মোৰ এনে অৱস্থা নিশ্চয় নহলহেঁতেন।

লিখক— সমাজৰ প্ৰচলিত নিয়মানুসাৰে আজি ওঠৰ বছৰৰ আগতে তোমাৰ বিয়া হৈছিল—

ভাস্বতী— তেতিয়া মোৰ বয়স এঘাৰ।

লিখক— সেই বিয়াৰ কাৰণে তুমিও আজি কাকো দায়ী কৰিব নোৱাৰা।

ভাস্বতী— মোৰ মা হেনো বৰ অস্থিৰ হৈ পৰিছিল মোক বিয়া দি উলিয়াই দিবলৈ।

লিখক— সেই কাৰণেই বোধকৰোঁ দেউতাৰাই তোমাৰ বিয়া খন লৰালৰিকৈ পাতি দিছিল, সমাজৰ নিয়মটো ৰওক আৰু তোমাৰো কল্যাণ হওক বুলি।

ভাস্বতী— কিন্তু মা ইমান অস্থিৰ হৈ নপৰা হ'লে—

[ভাস্বতীক আন্ধাৰে আৱৰি ধৰে, মাকক দেখা যায়]

মাক — ছোৱালী ডাঙৰ হ'লে বিয়া দি উলিয়াই দিয়াটো মাক দেউতাকৰ কৰ্ত্তব্য। আমাৰ পৰিয়ালৰ ছোৱালীৰ সদায় সেই বয়সতে বিয়া হৈছে। মোক মোৰ মা-দেউতাই এঘাৰ বছৰ বয়সতেই উলিয়াই দিছিল। ভাতুমণিৰ (ভাস্বতীৰ) বিয়াৰ কাৰণে মই

চিন্তিত হৈছিলোঁ। তেখেতৰ আওকণীয়া স্বভাৱটোৰ কাৰণেই—

[মাক থাকোঁতেই দেউতাকক দেখা যায়। মাকৰ মুখত পৰাৰ দৰে তেওঁৰ মুখতো নীলা বা বেগুনীয়া পোহৰ পৰে]

দেউতাক—সঁচাকৈয়ে কৈছোঁ, ভাতুমণিক সিমান কম বয়সতে বিয়া দি উলিয়াই দিয়াৰ কথা মই ভাবিবই পৰা নাছিলো। সেয়েহে তুমি বেয়া পালেও মই ক'বই লাগিব যে ভাতুমণিৰ বিয়া মই পাতিব লগীয়া হৈছিল তোমাৰ কাৰণেই।

মাক — সকলো দোষ মোৰ ওপৰত তেনেকৈ জাপি দিলেই হ'ব নেকি? মই ভাতুমণিক বিয়া দিয়াৰ কথা কৈছিলোঁ হয়, কিন্তু মই কেতিয়াও কোৱা নাছিলোঁ সেইটো ল'ৰাকে জোঁৱাই কৰক বুলি।

দেউতাক— কোৱা নাছিলা অৱশ্যে।

মাক — সেইটো ল'ৰাকে দিব লাগে বুলি কোৱাতো নাছিলোৱেই, বৰং দঢ়াই দঢ়াই কৈছিলোঁ মোৰ নগৰত ডাঙৰ হোৱা ছোৱালী গাঁৱত থাকিবগৈ নোৱাৰে বুলি।

দেউতাক—মোৰ সেই সময়ৰ অৱস্থাটো কেনে হৈছিল এবাৰ মনত পেলোৱাচোন। পিতাই আঁকোৰগোঁজালি দি ধৰিলে গাঁৱৰ ল'ৰা বিমলকে ভাতুমণিক গতাব লাগে বুলি; পিতাৰ মতৰ বিৰুদ্ধে মই যাওঁ কেনেকৈ?

মাক — ইমানেই পিতৃভক্ত হৈ পৰিছিল যে আপুনি নিজে ল'ৰাটোক চাবলৈকে নগ'ল।

দেউতাক—জোঁৱাই তোমাৰ পছন্দ হোৱা নাই বুলি বুজিয়েইতো

বিমল পঢ়ি থকাৰ সুবিধা লৈ ভাতুমণিকো পঢ়ুৱাবলৈ ঠিক কৰিছিলোঁ। পিতায়ো আপত্তি কৰিব নোৱাৰিলে। কৰিবই বা কেনেকৈ? বিমল পঢ়ি থকা ল'ৰা, নিজৰ আৰ্জন নাই, সংসাৰ পতাৰ কথা সিও তোলা নাছিল।

মাক— আৰু এবছৰৰ ভিতৰতে পিতা স্বৰ্গী হ'ল।

দেউতাক—পিতা যোৱাৰ কিছুদিনৰ পাছত গ'ল মা। আমাৰ পক্ষে কথাবোৰ সহজ হৈ পৰিল। আমাৰ কথাৰ ওপৰত মাত মতোঁতা নোহোৱা হ'ল। আৰু পিতা-মা স্বৰ্গী হোৱাৰ এবছৰৰ ভিতৰতে বিমলৰ হ'ল টি-বি। তেনে অৱস্থাত ভাতুমণিয়ে গৈ বিমলৰ সৈতে ঘৰ-সংসাৰ পতাৰ কথা তল পৰি গ'ল।

লিখক— বিমল যেতিয়া ভাল হৈ উঠিল, তেতিয়া কিয় ভাস্বতীক স্বামীৰ লগলৈ নপঠালে?

মাক — মই কিন্তু পঠাবলৈ কৈছিলোঁ।

দেউতাক—পঠাই দিয়ক বুলিলেইতো আৰু পঠাই দিব নোৱাৰি। টি-বি বেমাৰটো আজিকালিহে ভয় নলগা হৈছে, সেই সময়ত বেমাৰটোক সকলোৱে ভয় কৰিছিল। তদুপৰি ডাক্তৰে দেখোন আমাৰ ঘৰলৈ আহি তোমাকেই কৈছিল বিমলে সংসাৰ পতাৰ কথা আৰু উঠিবই নোৱাৰে বুলি। তুমিয়েই কোৱাচোন, তেনে অৱস্থাত ভাতুমণিক বিমলৰ লগত থাকিবলৈ পঠাই দিয়াটো জানো সম্ভৱ হ'ল হয়?

মাক — বিমলে যে আকৌ বিয়া কৰাই ল'ৰা-ছোৱালী এহালৰ বাপেক হৈছে, এতিয়ানো কেনেকৈ তাৰ সংসাৰখন চলিছে। সময় থাকোঁতেই তাক বাধা দিব লাগিছিল।

[মাক অদৃশ্য হয়]

দেউতাক—এৰা বিমলক সময় থাকোঁতেই বাধা দিব লাগিছিল। বাধা দিয়া হ'লেই এই নতুন সমস্যাটো সমাধান কৰা সহজ হ'ল হয়।

লিখক— আপোনাৰ ছোৱালীৰ প্ৰতি থকা মৰমক অলপ অস্বাভাৱিক ভাৱে গভীৰ বুলি ক'ব পাৰি।

দেউতাক—অস্বাভাৱিক ভাৱে গভীৰ ? মানে ?

লিখক— মানে বিচাৰিবলৈ গ'লে মনস্তাত্বিক ফ্ৰয়দৰ ওচৰ চাপিব লাগিব। সেইবোৰ তথ্য-তত্ত্ব ঘুকটিবৰ সময় মোৰ হাতত নাই। মুঠতে মই ভাবোঁ আপোনাৰ অৱচেতন মনত দুটা শক্তিয়ে সমান্তৰাল ভাৱে ক্ৰিয়া কৰিছিল।

দেউতাক—দুটা শক্তিয়ে ?

লিখক— ওঁ, দুটা শক্তিয়ে। নিজৰ মতৰ বিৰুদ্ধে ছোৱালীক বিয়া দিব লগীয়া হোৱাত আপুনি অশান্তি অনুভৱ কৰিছিল। তেনে ধৰণে বিয়া দিয়া কথাটো আপুনি ন্যায়সঙ্গত হোৱা নাই বুলি ভাবিছিল আৰু সদায়ে উপায় বিচাৰিছিল কেনেকৈ প্ৰতিকাৰ কৰিব পাৰি তাৰ —

দেউতাক—তাৰ পাছত—

লিখক— আপুনি ভাবিছিল জোঁৱাইৰ অসুখৰ অজুহাতত

নাইবা নিজৰ ভৰিত থিয় দিব পৰা নাই বুলিয়েই আপুনি ভাস্বতীক বিমলৰ ঘৰলৈ নপঠিয়াই প্ৰথমতে কৰা অন্যায়, মানে আপুনি কৰা বুলি ভবা অন্যায়ৰ প্ৰতিকাৰ কৰিলে। হয়নে নহয় বাৰু কওক—

দেউতাক—ক'ব নোৱাৰোঁ। আপোনাৰ দৰে কথাবোৰ মই ফঁহিয়াই চোৱা নাই।

লিখক— আৰু আপোনাৰ এই প্ৰচেষ্টাত ইন্ধন যোগালে ছোৱালীৰ প্ৰতি থকা আপোনাৰ মৰম বা মোহে। এই ধৰণৰ মৰম বা মোহকেই ফ্ৰয়দে ইডিপাচ্ কমপ্লেক্চ্ বুলি কৈছে। সেয়েহে মই ভাবোঁ বৰ্ত্তমান বিপৰ্য্যয়ৰ বাবে আপুনিও আংশিক ৰূপে দায়ী।

দেউতাক—আংশিক ৰূপে বুলি নকৈ সম্পূৰ্ণ-ৰূপে বুলি ক'লেও মই বেয়া নেপাওঁ।

লিখক— আপোনাৰ স্বীকাৰোক্তিয়ে আপোনাৰ মহত্বকে প্ৰকাশ কৰিছে।

দেউতাক—মই আজি বিমোৰত পৰিছোঁ নিজে লগোৱা গাঁঠি খুলিব নোৱাৰা কাৰণেহে। ছোৱালীক, বিয়াৰ পাছত ঘৰত ৰাখি, স্বামীৰ ঘৰলৈ যাবলৈ নিদি, পঢ়ুৱাই, এম-এ পাছ কৰোৱাই, ডক্টৰেট পোৱাৰ সুবিধা কৰি দিয়াৰ ফল মই আজি ভালদৰে ভোগ কৰিছোঁ। ভাতুমণিয়ে এতিয়া প্ৰফেছাৰ হিমাংশু শইকীয়াক বিয়া কৰাব খুজিছে।

লিখক— [পাতলকৈ] হয় নেকি ? বৰ ৰোমান্টিক হৈ পৰিছে কথাবোৰ দেখিছোঁ।

দেউতাক—কথাটো আপুনি বৰ পাতলাই দিছে। মোৰ

সমস্যাটো অলপ সহানুভূতিৰে বুজিবলৈ যত্ন কৰকচোন।

লিখক— বুজিছে বৰুৱা, সমস্যা যিমানেই গধূৰ নহওক পাতলকৈ ল'লেহে তাক সমাধান কৰাটো উজু হৈ পৰে। নহ'লে গধূৰ সমস্যাৰ লগত নিজৰ মনটোকো গধূৰ কৰি পেলালে উভয়ৰে হেঁচাত উশাহ নোপোৱাৰ সম্ভাৱনা বৰ বেছি।

দেউতাক—ভাতুমণি মোৰ একমাত্ৰ ছোৱালী হোৱা হ'লে চিন্তাৰ কাৰণ হয়তো একোৱে নেথাকিল হয়। কিন্তু মোৰ আন দুজনী ছোৱালীৰ কথাও মই ভাবিবলগীয়া হৈছে। এইৰ ভাগ্যত যি আছিল হ'ল। তাইৰ লগতে আন দুজনীৰ ভৱিষ্যত আন্ধাৰ কৰি তুলিব নোৱাৰোঁ মই।

লিখক— লিখা-পঢ়া কৰি ভাস্বতীৰ জ্ঞানৰ পৰিধি বহল হ'ল। নিজে কথাবোৰ ভাবি চাব পৰা হ'ল। তাইৰ মনটোৱেও এটা নিৰ্দ্দিষ্ট গঢ় ল'লে। সেই কাৰণেই সমস্যাৰ জটিলতা বাঢ়িছে।

[মাকক দেখা যায়]

মাক— আগতে শহুৰ-শাহুৰ আগত মাত এষাৰ মাতিবৰ অধিকাৰ মোৰ নাছিল। মোৰ যি ক'বলগীয়া আছিল তেখেতকে কৈছিলোঁ। কিন্তু মোৰ কথা তেখেতে শুনিও নুশুনাৰ দৰে থাকিল। ময়ো শহুৰ-শাহু থকা কালত ন দি মোৰ মতটো প্ৰকাশ কৰিব নোৱাৰিছিলোঁ। কিন্তু আজি অৱস্থাৰ সলনি হৈছে। আজি তেখেতে মোক আওকাণ

কৰিব নোৱাৰে।

দেউতাক—তোমাক বা তোমাৰ মতামতক কেতিয়াও আও-কাণ কৰিব খোজা নাই মই। কি কৰিব লাগে এতিয়াও দেখোন তোমাক সুধিয়েই আছোঁ। কোৱা কি কৰিব লাগে—

মাক— বিমলৰ তালৈ ভাতুমণিক পঠিয়াই দিয়ক।

দেউতাক—সতিনী খাটিবলৈ ?

মাক— মোৰ ছোৱালীৰ ভাগ্যত যদি সেয়ে আছে তেন্তে তাক খণ্ডাব কেনেকৈ ?

দেউতাক—কিন্তু ভাতুমণি ওঠৰ বছৰৰ আগৰ সৰু ছোৱালী জনী হৈ থকা নাই নহয়। তাই ডক্টৰেট পোৱা, কলেজৰ প্ৰফেছাৰ। তাইক তুমি বলেৰে বিমলৰ তালৈ পঠাবা কেনেকৈ ? বিমলে বিয়া নকৰোৱা হ'লেও এটা কথা আছিল। এতিয়া তাই নেযাওঁ বুলিলে মই জানো জোৰ কৰিব পাৰোঁ ?

মাক— এনেকৈয়ে আপুনি ছোৱালীজনীৰ মুৰটো খালে! লগৰ ল'ৰাবোৰ ঘৰলৈ আহে মই হাক দিব খোজোঁ, আপুনি কয় থাওক নেলাগে, তাই বেয়া পাব। ডেকা প্ৰফেছাৰ ঘৰলৈ আহে, তাইক পঢ়াবলৈ। মই হাক দিব খোজোঁ, আপুনি কয়, কলেজৰ টান পঢ়া, অলপ দেখুৱাই দিছে, দিয়ক। পঢ়াত আৰু পঢ়োৱাত মোৰ কোনো আপত্তি নাছিল, কিন্তু পঢ়োৱাৰ চলত ইমান হলিগলি কিয় ? এইবোৰ কথা মই আগৰেপৰা ভাল পোৱা নাছিলোঁ। পঢ়া-শুনা কৰিলে কি হব ? তাই ছোৱালী যি

ছোৱালীয়েই। মাক দেউতাকতকৈ কেতিয়াও বেছি বুজা হ'ব নোৱাৰে। তাইৰ কিহত ভাল হ'ব, কিহত বেয়া হব, সেই কথা তাইতকৈ আমি বেছি ভালকৈ বুজোঁ।

লিখক— আপুনিয়েই তেন্তে তাইক নুবুজায় কিয় ?

দেউতাক—এৰা, তুমিয়েই বুজাবাচোন।

মাক— লাই দি দি আপুনিয়েই তাইক মূৰত তুলিলে, এতিয়া আপুনিয়েই প্ৰতিকাৰৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।

[মাক অদৃশ্য হয়

দেউতাক—সেয়েহে মই কৈছিলোঁ বিমলক দ্বিতীয়বাৰ বিয়া কৰাবলৈ দিব নেলাগিছিল। বাধা দিব লাগিছিল কিন্তু দিয়া নহ'ল যেতিয়া—

(দৰ্শকে বিমলক দেখা পায়)

বিমল— হযতো বাধা দিবৰ অধিকাৰো আপুনি হেৰুৱাইছিল।

লিখক— কিয় তেনেকৈ কৈছা বিমল ?

বিমল— কৈছোঁ এই কাৰণেই যে মোৰ বেমাৰ ভাল হোৱাৰ পাছত কেবাবাৰো ভাস্বতীক নিয়াৰ কথা দেউতাক কৈছিলোঁহি। কিন্তু মোৰ প্ৰস্তাৱ তেখেত সকলে এটা নহয় এটা অজুহাতত অগ্ৰাহ্য কৰিলে।

দেউতাক—বেমাৰৰ কথা বাদ দিলেও বিমল, তেতিয়া তোমাৰ উপাৰ্জ্জনৰ বাট মুকলি হোৱা নাছিল।

বিমল— মোৰ ওপৰত আপোনালোকৰ বিশ্বাস থাকিব লাগিছিল। তেতিয়া ধন ঘটিবৰ উপায় বিচাৰি পোৱা নাছিলোঁ যদিও আজিতো মই কিবা

এটা কৰি সংসাৰখন চলাই আছোঁ।

লিখক— কিবা এটা কৰি নহয়, ভাল ভাৱেই চলাইছা।

বিমল— মই নগৰৰ ল'ৰা নহ'লেও, মই ভাস্বতীৰ অনুপ-যুক্ত স্বামী নাছিলোঁ। মোৰ আতি-গুৰি বেহ-ৰূপ স্বভাৱ-চৰিত্ৰ চাইহে আপোনালোকে ছোৱালী সম্প্ৰদান কৰিছিল।

দেউতাক—এই কথা অস্বীকাৰ কৰিবৰ উপায় নাই।

বিমল— আপোনালোকে বিয়াখন পাতিলে হয় কিন্তু বিয়াৰ পাছত আমাৰ যাতে মনৰ মিল হয়, আমি যাতে ইজনে আনজনক চিনি পাব পাৰোঁ তাৰ কোনো সুবিধা আপোনালোকে কৰি নিদিলে।

দেউতাক—ভাতুমণি সেই সময়ত দেখোন নিচেই সৰু ছোৱালী, সুবিধা দিলেও যে তাই—

বিমল— ভাস্বতীৰ বয়স বাঢ়ি অহাৰ পাছতো আপোনালোকৰ ব্যৱহাৰৰ কোনো বিশেষ পৰিবৰ্ত্তন হোৱা নাছিল। আপোনালোকে কোনো দিনাখনেই তেওঁক মোৰ ওচৰ চাপিবলৈ দিয়া নাছিল, সদায় চেষ্টা কৰিছিল আঁতৰাই ৰাখিবলৈ আৰু তাৰ ফলত আমাৰ দুয়োৰে মাজত এনে ব্যৱধানৰ সৃষ্টি হ'ল যে আমি লাহে লাহে অচিনাকি মানুহৰ দৰে হৈ পৰিলোঁ। তদুপৰি পঢ়িবলৈ দি আৰু নানা ধৰণৰ মানুহৰ লগত মিলিবলৈ দি ভাস্বতীৰ মনটো মোৰপৰা আঁতৰাই নিবলৈকো সততে যত্ন কৰিছিল আপোনালোকে।

দেউতাক—এয়া তোমাৰ অহৈতুক সন্দেহ। কিন্তু সি যি কি

নহওক, আজি আৰু সেইবোৰ কথা আলোচনা কৰি কি লাভ ? তুমি যদি নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পাৰিলা হয়—তেতিয়া হ'লে হয়তো, আমি যিহকে নকৰোঁ লাগে, ভাস্বতীৰ অন্তৰ জয় কৰাটো তোমাৰ পক্ষে অসম্ভৱ নহ'ল হয় আৰু আমাকো অযথা জগৰীয়া কৰিবলগীয়া নহ'ল হয়।

দেউতাক অদৃশ্য হয়। ভাস্বতীৰ মুখত পোহৰ পৰে]

ভাস্বতী— এনে ধৰণৰ সন্দেহেইতো তেখেতৰ প্ৰতি মোৰ মনটো বিৰূপ কৰি তোলাত সহায় কৰিলে আটাইতকৈ বেছি। তেখেতৰ সৈতে বৰকৈ কথা পাতিবলৈ সুবিধা দেউতাইঁতে দিয়া নাছিল যদিও তেখেতৰ প্ৰতি মোৰ যথেষ্ঠ শ্ৰদ্ধা অনুৰূপ আছিল। তেখেতৰ ব্যৱহাৰ মোৰ আশানুৰূপ হোৱা হ'লে সেই শ্ৰদ্ধায়ে হয়তো পাছলৈ আমাৰ সম্বন্ধ নিবিড় কৰি তুলিলে হয়।

লিখক— মই তোমাৰ কথা বৰ ভালকৈ বুজা নাই।

ভাস্বতী— মই স্কুলৰ পঢ়া শেষ কৰি কলেজত নাম লগাই ল'ৰাৰ লগত পঢ়িবলৈ ললোঁ। সেই সময়ত ক্লাচৰ ছাত্ৰবোৰ প্ৰায় আমাৰ ঘৰলৈ মোক লগ ধৰিবলৈ আহিছিল। মোৰ লগত পঢ়া-শুনাৰ আলোচনা কৰিছিল, কথা পাতিছিল, গল্প কৰিছিল। এইবোৰ হয়তো তেখেতে মনে মনে কৰিছিল অপছন্দ। সুবিধা পালেই এইবোৰৰ কথা উল্লেখ কৰি মোক ঠাট্টা কৰিছিল, কথা শুনাইছিল আৰু এই কাৰণেই মই ভাবিবলৈ

বাধ্য হৈছিলোঁ। যে তেওঁৰ মনটো সৰ্ব্বসাধাৰণতকৈ ঠেক।

লিখক— কিন্তু বিমলৰ এই সন্দেহ বা ইংৰাজীত যিহক "জেলাচি" বুলি কয়, সি যে প্ৰেমৰে এটা অভিব্যক্তি সেই কথা শিক্ষিতা ছোৱালী হিচাপে তুমি বুজিব পাৰিব লাগিছিল।

ভাস্বতী— বুজিব পাৰিব লাগিছিল মই স্বীকাৰ কৰোঁ। কিন্তু মোৰ মনটোক আকৰ্ষণ কৰিব পৰা শক্তিও তেখেতৰ থাকিব লাগিছিল। মা-দেউতাই মোক অলপ বেছি মৰম কৰিছিল, সদায়ে তেওঁলোকৰ লগতে ৰাখিবলৈ বিচাৰিছিল ; সেই কথা অৱশ্যে লাহে-লাহে মই উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিলোঁ। কিন্তু তথাপিও স্বামীৰ প্ৰতি মোৰ মনোভাবৰ সলনি নহ'ল। মোক নিবলৈ তেখেতে দেউতাইঁতক কৈছিলহি যদিও দেউতাইঁতে মোক নপঠিওৱাটো ভিত্তিহীন বুলি ভাবিবৰ কাৰণ বিচাৰি পোৱা নাছিলোঁ।

বিমল— নোপোৱাৰ প্ৰধান কাৰণেই হ'ল অনুপ চলিহা।

লিখক— অনুপ চলিহা ?

বিমল— ওঁ, অনুপ চলিহা। যাৰ লগত এওঁ সদায়ে নৈৰ পাৰত ফুৰিছিল, ৰেষ্টুৰাঁত চাহ খাইছিল, চিনেমা চাইছিল—

ভাস্বতী— মানুহৰ সহজ সম্বন্ধক কলঙ্কময় কৰি তুলিব পাৰে আপোনালোকৰ দৰে সঙ্কীৰ্ণ মনৰ মানুহে।

বিমল— তোমালোকৰ এই সহজ সম্বন্ধৰ কথা কলেজৰ

সকলোৰে মুখেমুখে হৈছিল যদিও মই কিন্তু তোমাক এদিনালৈকে কোৱা নাছিলোঁ। সেই কাৰণে মোক ঠেক মনা বুলি ক'লেও সেই অভিযোগ মানি ল'বলৈ মই প্ৰস্তুত নহওঁ।

লিখক— অনুপ চলিহাৰ সৈতে গঢ়ি উঠা তোমাৰ সম্বন্ধ তুমি দোষৰ নহয় বুলি ভাবিলেও তেওঁক তোমাৰ ইমান ওচৰ চাপিবলৈ দিয়াটো বোধকৰোঁ উচিত হোৱা নাছিল। অৱশ্যে ইয়াৰ কাৰণে মই তোমাক দায়ী নকৰোঁ। দায়ী কৰিব লাগিলে তোমাৰ মা-দেউতাকে কৰিব লাগিব। অভিভাৱক হিচাপে তোমাৰ ওপৰত যিখিনি কৰ্ত্তৃত্ব চলাব লাগিছিল সেইখিনি তেওঁলোকে চলোৱা নাছিল।

ভাস্বতী— অনুপ চলিহাৰ লগত ফুৰাচকা কৰাটো সমাজৰ ঠেক মনা দহজনে বেয়া বুলি ভাবিলেও মই এনে একো কৰা নাই যাৰ ফলত মোৰ মা-দেউতাৰ বা মোৰ পৰিয়ালৰ সম্মানত চেকা পৰিব পাৰে।

লিখক— সেইটো অৱশ্যে তোমাৰ সাত শতকৰেও মুখেৰে ফুটাই নক'লেও, মনেৰে স্বীকাৰ কৰিবলৈ বাধ্য।

বিমল— এইবোৰ কথা ওলোৱাৰ পাছতো মই এবাৰ ভাস্বতীক নিম বুলি আহিছিলোঁ। সেইবাৰো ওভতাই পঠোৱা হ'ল।

লিখক— আৰু সেই কাৰণেই বোধকৰোঁ তুমি ভাবিলা ভাস্বতীলৈ আশা নকৰি আকৌ বিয়া কৰোৱাই ভাল।

বিমল— মই নিজে পুনৰ বিয়া কৰোৱাৰ কথাটো ৰৰকৈ নেভাবিলেও মা-ই নেৰিলে। বিধৱা মা, নাতি-নাতিনীৰ মুখ চাবলৈ ৰব হেপাহ।

ভাস্বতী— নিজৰ এখন স্বকীয়া সংসাৰ পাতি লোৱাৰ এটা সহজ উপায় তেওঁ বিচাৰি পালে। আৰু তেখেতৰ জীৱনৰ পৰা মই বাদ পৰি গ'লো।

লিখক— এনে হোৱাৰ কাৰণে তুমি জানো বেয়া পাইছিলা?

ভাস্বতী— মনত যে এটা আঘাত পাইছিলোঁ সেই কথা আজি মই অস্বীকাৰ নকৰোঁ।

লিখক— কিয়?

ভাস্বতী— মই লিখা পঢ়া কৰিছিলোঁ, স্বামীৰ ঘৰলৈ নগৈ দেউতাৰ ঘৰতে আছিলোঁ, কিন্তু কোনোদিনাখনেই কল্পনা কৰা নাছিলোঁ আমাৰ দুজনৰ মাজত হোমৰ জুইক সাক্ষী ৰাখি আন এজনৰ আবির্ভাব হ'ব; তেখেতে হঠাতে এনেকৈ বিয়া কৰাই পেলাব। আমি দুয়ো দুয়োকো চিনি-পাবলৈ সুবিধা পোৱা নাছিলোঁ সঁচা, কিন্তু চিনাকি হোৱাৰ সম্ভাৱনাৰ বাট যে এনেকৈ বন্ধ হৈ যাব মই কেতিয়াও ভবা নাছিলোঁ। প্ৰথমৰ মানসিক আঘাতটো সহ্য কৰি লোৱাৰ পাছত মোৰ এনে এটা ধাৰণা হৈছিল যে তেখেতে মোৰ ওপৰত প্ৰতিশোধ লবলৈকে যেন এই পন্থা অবলম্বন কৰিছে। মনলৈ সেই ভাবটো অহাৰ পাছৰ পৰাই ময়ো দৃঢ়-প্ৰতিজ্ঞ হলোঁ মনৰপৰা তেখেতৰ সকলো স্মৃতিকে মচি পেলাবলৈ।

লিখক— বিমলে বিয়া কৰালেই জানিবা। সেই বুলি তেওঁৰ ঘৰৰ দুৱাৰ তোমাৰ কাৰণে কেতিয়াও জাপ খাই যোৱা নাই।

বিমল— মোৰ ঘৰৰ সকলোৱে ভাস্বতীক আদৰি ল'বলৈ সদায়ে উদ্‌গ্ৰীৱ। এতিয়াও আহোঁ বুলিলে—

ভাস্বতী— মিছা কথা, মোৰ দ্বাৰা আপোনাৰ সংসাৰৰ মাজত গৈ সোমোৱাটো কেতিয়াও সম্ভৱ নহ'ব। আপোনাৰ ব্যৱহাৰে মোক নতুন মানুহ ৰূপে নিজকে গঢ়ি তুলিবলৈ বাধ্য কৰিছে। মোৰ সমুখত আজি যিখন জগত মুকলি হৈছে তাক অতীতৰ স্মৃতিয়ে মোলান পেলাব নোৱাৰে।

বিমল— বেছ, তোমাৰ নতুন জীৱনক তুমি আদৰি লোৱা। মোৰ শুভ-ইচ্ছা থাকিল।

[বিমল অদৃশ্য হয়]

লিখক— পুনৰ বিয়া কৰোৱাৰ পাছত তোমাক নিবলৈ বিচৰাটো বিমলৰ পক্ষে শোভনীয় হোৱা নাই বুলি ক'লে অৱশ্যে বঢ়াই কোৱা নহয়।

ভাস্বতী— অকল অশোভনীয়েই নহয় ই আদিম মনোবৃত্তিৰো পৰিচায়ক।

লিখক— আদিম মনোবৃত্তিকো বহুতো সময়ত সমৰ্থন কৰিব পাৰি যদি তেনে মনোবৃত্তিৰ উৎস থাকে অন্তৰৰ অন্তস্থলীত; গভীৰ অনুভূতিয়ে যদি তাক কৰে পৰিচালিত। কিন্তু তোমাৰ প্ৰতি বিমলৰ তেনে কোনো গভীৰ অনুভূতি থকাৰ প্ৰমাণ মই পোৱা নাই। থকা হ'লে হয়তো বিমলে দ্বিতীয়বাৰ বিয়া

কৰাবলৈ ইমান উত্রাৱল নহ'লহেঁতেন। তদুপৰি তোমাৰ অন্তৰতো বিমলৰ প্ৰতি এধানিমানো ভালপোৱা থকা হলে তোমালোকৰ সম্বন্ধ নিবিড় হ'ল হয়, আৰু ইমান সহজে তেওঁক প্ৰত্যাখ্যান কৰাৰ কাৰণো তুমি বিচাৰি নেপালাহেঁতেন।

ভাস্বতী— এই খিনি সহানুভূতিৰ বাবে ধন্যবাদ।

লিখক— [হাঁহি] মই যে একেবাৰে হৃদয়-হীন নহয় তাৰ অলপ চিনাকি পালা তেন্তে।

ভাস্বতী— [পাতলকৈ] ওঁ……। মোৰ আগৰ মন্তব্য উঠাই লৈছোঁ।

লিখক— এতিয়াই উঠাই নল'বা। আৰু অলপ আগবাঢ়ি যোৱাহে বোধকৰো বেচি সমীচীন হ'ব। বাৰু কৈ যোৱা, বেছ ভাল লাগিছে তোমাৰ কথাবোৰ শুনি। এজন মানুহক, এটা চৰিত্ৰক, বুজিবলৈ কৰা প্ৰচেষ্টা কিমান তৃপ্তিদায়ক সেই কথা আমাতকৈ বেছি ভালকৈ কোনে উপলব্ধি কৰিব পাৰিব? ওঁ… কোৱা।

ভাস্বতী— আমাৰ দুয়োৰে ভিতৰ, অৰ্থাৎ মোৰ আৰু তেখেতৰ মাজত যদিও ভালপোৱাৰ উন্মেষ নহ'ল, তথাপি মই হ'লে বহু ৰাতি উজাগৰে কটাইছোঁ তেখেতৰ সৈতে মানসিক সমিলমিল ভাব এটা আনিবলৈ উপায় বিচাৰি। কিন্তু তেখেতৰে মোৰে মাজত সৃষ্টি হোৱা ব্যৱধানখিনি আঁতৰাবলৈ কোনো উপায় বিচাৰি নেপাই হতাশ হৈছোঁ।

লিখক— হতাশ হৈছা এই কাৰণেই যে তুমি বিমলৰ মাজত

এনে কোনো মহত্ব বিচাৰি পোৱা নাই যিহৰ পুষ্টি সাধন কৰি জীৱনটো পৰিপূৰ্ণতাৰ ফালে আগবঢ়াই নিব পাৰা। আৰু এই কাৰণতেই বিমলে তোমাৰ মনটোক অকণো আকৰ্ষণ কৰিব পৰা নাই। এনে আকৰ্ষণৰ শক্তি হয়তো গভীৰ ভাল পোৱাতকৈ কম। তথাপিও বৈবাহিক জীৱন সুখৰ আৰু শান্তিৰ কৰি তুলিবলৈ ই যথেষ্ট।

ভাস্বতী— ঠিক এইদৰে মই আগতে ভবা নাই যদিও এতিয়া বেছ ভালদৰে উপলব্ধি কৰিছোঁ, যে আপোনাৰ ধাৰণা সঁচা। কি কাৰণে ক'ব নোৱাৰোঁ কোনো সময়তেই মোৰ স্বামীয়ে মোৰ অন্তৰৰপৰা শ্ৰদ্ধা আদায় কৰিব পৰা নাই। এনেকি তেওঁৰ প্ৰতি তেওঁৰ অসুখৰ সময়তো মোৰ মনত বিশেষ পুতৌ ওপজা নাছিল। মোৰ কথাখিনি হয়তো কঠুৱা কঠুৱা যেন লাগিছে। হয়তো মই আদৰ্শ গৃহিণীৰ দৰে কথা কোৱা নাই। কিন্তু মই সৰল ভাবেই আপোনাৰ ওচৰত মোৰ মনৰ কথা ব্যক্ত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছোঁ। মই স্বামীৰ সান্নিধ্যত আহিবলৈ বেছি সুবিধা পোৱা নাই সঁচা; কিন্তু যেতিয়া অলপ সুবিধা পাইছিলোঁ, তেতিয়া মই তেওঁৰ মাজত দেখা পাইছোঁ কেৱল আদিম বৰ্ব্বৰতা। আৰু সিয়েই মোৰ মনটোক তেওঁৰ প্ৰতি বিৰূপ কৰি তুলিছিল। আপুনি কোৱা মহত্বৰ কোনো অস্তিত্বই মই তেওঁৰ মাজত

দেখা নাছিলোঁ।

লিখক— অলপ কাব্যিক ভাৱে ক'বলৈ হ'লে তেওঁৰ সংস্পৰ্শত তোমাৰ হিয়া-পদুমে পাহি মেলা নাছিল—কি বোলা ?

ভাস্বতী— মোৰ যে এখন হিয়া আছে, মোৰ অন্তৰতো যে কোমল অনুভূতি আছে, সেই কথা প্ৰথম মই উপলব্ধি কৰিছিলোঁ, অনুপ চলিহাৰ সংস্পৰ্শলৈ আহি। কিন্তু হিমাংশুৰ প্ৰতি গঢ়ি উঠা আকৰ্ষণৰ গভীৰতাই মোক একেবাৰে অভিভূত কৰি পেলাইছে।

লিখক— হিমাংশু তোমাৰ সহপাঠী ?

ভাস্বতী— মোৰ সহাপাঠী হ'লেও হিমাংশুৰ সৈতে পৰিচয় হোৱা বেছি দিন হোৱা নাই। চিনাকি হোৱাৰ পাছত এনেকুৱা অনুভৱ কৰিছোঁ আমি দুয়ো দুয়োকে চিনি পাবৰ কাৰণে যেন বহুদিনৰ পৰাই বাট চাই আছিলোঁ।

লিখক— হিমাংশুৰো তোমাৰ দৰেই এখনি সংস্কৃতিসম্পন্ন অন্তৰ নিশ্চয় আছে। সেয়েহে বোধকৰোঁ তোমালোকে এজনে আনজনক আকৰ্ষণ কৰিব পাৰিছা। বোধকৰোঁ এই কাৰণতেই তুমি এতিয়া হিমাংশুক বিয়া কৰাবলৈকে ওলাইছা।

ভাস্বতী— এতিয়া মই বিচাৰোঁ মোৰ জীৱনৰ সোঁত এটা নিৰ্দ্দিষ্ট গতিত প্ৰবাহমান হওক। এই যাত্ৰাপথৰ সহযাত্ৰী হ'ক হিমাংশু। হিমাংশুৰ প্ৰতি গঢ়ি উঠা যি গভীৰ আকৰ্ষণে মোক অভিভূত কৰিছে

হয়তো তাকেই প্ৰেম ভালপোৱা বুলি ক'ব পাৰি। তাৰ মাজতে মই মোৰ সত্ত্বাটোক উপলব্ধি আৰু পৰিপুষ্ট কৰিব পাৰিম বুলি ভাবিছোঁ।

লিখক— হিমাংশুৰো মনৰ কথা এয়েনে?

[হিমাংশুক দেখা যায়]

হিমাংশু— সকলো প্ৰতিকূল অৱস্থাৰ সন্মুখীন হ'বলৈ মই সাজু।

লিখক— পাহৰি নেযাবা জীৱনটো ৰোমান্স্ নহয়। তুমি উপলব্ধি কৰিব লাগিব যে প্ৰেম অন্তৰৰ সাময়িক উচ্ছ্বাসতকৈ গভীৰ।

হিমাংশু— সেই উপলব্ধি মোৰ হৈছে।

লিখক— অকল সিমানেই নহয়। তোমাৰ প্ৰেমক তুমি প্ৰতিষ্ঠা কৰিব লাগিব যুক্তিৰ বেদীত।

হিমাংশু— কৰিছোঁ। বৈজ্ঞানিকে ফুলৰ পাপৰিবোৰ ছিঙি মোহাৰি পেলোৱাৰ পাছতো ফুলৰ সুগন্ধ আমোল মোলাই থকাৰ দৰে মোৰ প্ৰেমৰ সুবাস দুগুণে চৰিছে, কমা নাই।

লিখক— তুমি তেন্তে ভাস্বতীক বিয়া কৰাবলৈ দৃঢ়প্ৰতিজ্ঞ।

হিমাংশু— মই সিদ্ধান্তত স্থিৰ। মোৰ সংকল্প অটল।

লিখক— ভাস্বতীৰ মাক দেউতাকৰ মত তুমি নোপোৱা।

হিমাংশু— নেপাম বুলিয়েইবা ডাঠি কয় কেনেকৈ?

লিখক— ভাস্বতীৰ মাক পুৰণিকলীয়া মানুহ। ভাস্বতীৰ দেউতাকো সংস্কাৰ বিমুক্ত নহয়।

হিমাংশু— কিন্তু তেওঁলোকে নিশ্চয় বুজিছে, ভাস্বতীৰ কল্যাণ হওক বুলি আজি ওঠৰ বছৰৰ আগতে

যি কৰিছিল তাৰ ফল তেওঁলোকে আশা কৰাৰ দৰে নহ'ল। ভাস্বতীৰ জীৱনত নিষ্ফল হ'ল হোমৰ আগত উচ্চাৰণ কৰা পবিত্ৰ মন্ত্ৰ—

লিখক— তুমি যিমান সহজে বুজিছা, তেওঁলোকে চাগৈ সিমান সহজে বুজিবলৈ ইচ্ছা নকৰিব।

হিমাংশু— কিন্তু ভাস্বতীৰ জীৱন বিষময় কৰি তোলাটো নিশ্চয় তেওঁলোকৰ কামনা নহয়। ভাস্বতাৰ জীৱন সুখ আৰু তৃপ্তিৰে ভৰি উঠক বুলি তেওঁলোকে মুখেৰে ফুটাই নক'লেও অন্তৰেৰে নিশ্চয় বিচাৰে।

লিখক— ভাস্বতী, তুমি কি ভাবিছা? তোমাৰ পৰা তোমাৰ মা-দেউতাৰাই বহুতোখিনি আশা কৰে। তুমি তেখেতসকলৰ আশাত কুঠাৰঘাত কৰিবানে?

ভাস্বতী— মই আজি যি কৰিবলৈ ওলাইছোঁ সেই কামত মা-দেউতাৰ সম্পূৰ্ণ সমৰ্থন থকা হ'লে সঁচাকৈয়ে বৰ আনন্দৰ কথা হ'ল হয়। কিন্তু কিয় যে সমৰ্থন কৰিব নোৱাৰে মই নেজানো। মা-দেউতাৰ অন্তৰত মই যেনেকৈ আঘাত দিয়াটো অনুচিত, মোৰ অন্তৰতো তেওঁলোকে দুখ দিয়া উচিত নহয়। মোৰ মনৰ কথা, মোৰ সমস্যা জানো তেওঁলোকে বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিব নেলাগে? অৱশ্যে সুবুজি বা বুজিবলৈ চেষ্টা নকৰি পুৰণি সংস্কাৰকে আকোৰগোঁজালি দি ধৰি থাকিলে মই নিৰুপায়।

লিখক— কিন্তু মা-দেউতাৰাৰ আশীৰ্ব্বাদ নোপোৱাকৈ ইমান ডাঙৰ কাম এটা কৰিবলৈ তোমাৰ সাহস হ'ব নে?

ভাস্বতী— মোৰ বিশ্বাস মই তেওঁলোকৰ আশীৰ্ব্বাদৰ পৰা

বঞ্চিত নহ'ম। সক্রিয় ভাবে মোৰ সতে সহযোগ নকৰিলেও নিষ্ক্রিয় হৈ বহি থাকি তেওঁলোকে নিশ্চয় মনেৰে অনুমোদন জনাব আৰু কোনো অমঙ্গলে মোক স্পর্শ নকৰক বুলি আশীর্ব্বাদ দিব।

লিখক— বিমলৰ তৰফৰ পৰা বাধা আহিব পাৰে।

হিমাংশু— বোধকৰোঁ নাহে, আহিলেও সেই বাধা আমি অতিক্রম কৰিম।

লিখক— তোমালোকৰ এই কামে সমাজত আলোড়নৰ সৃষ্টি কৰিব।

ভাস্বতী— [কিছু উত্তেজিত হৈ] সমাজৰ কথা মোক নক'ব। আমাৰ বেলিকাহে সমাজ সদায়ে সজাগ, কিন্তু পুৰুষৰ বেলিকা সমাজ শুই থাকে। সমাজে কিয় মোৰ স্বামীক দ্বিতীয় বাৰ বিয়া কৰাওঁতে বাধা নিদিলে? সমাজে কিয় তেতিয়া মোৰ স্বামীক মোৰ প্রতি থকা তেওঁৰ দায়িত্বৰ কথা সোঁৱৰাই নিদিলে? এইখন সমাজৰ দোহাই নিদিব। পুৰুষে গঢ়া নীতি-নিয়মবোৰৰ কথা ক'লে মোৰ মনটো বিদ্রোহী হৈ উঠে। সমাজে সদায়ে আমাক নিষ্পেষণ কৰাটো আমি আৰু সহ্য কৰি নেথাকোঁ।

লিখক— তোমাৰ দৰে আদর্শ নাৰীৰ প্রতি দহ জনৰ আস্থা কমিব।

ভাস্বতী— মই আদর্শ নাৰী হ'ব নোখোজোঁ।

হিমাংশু— ভাস্বতীৰ দৰে যিসকল, তেওঁলোকে শক্তি পাব অন্তৰৰ দুখৰ বোজা আঁতৰাই পেলাবলৈ। আৰু এনেলোকৰ সংখ্যাও সমাজত নিচেই কম নহয়।

তেওঁলোকে ভাস্বতীক পথ প্ৰদৰ্শক বুলি পূজা কৰিব।

লিখক— সংসাৰৰ পঙ্কিলতাই তোমালোকৰ প্ৰেমক মলিয়ন কৰি পেলাব।

হিমাংশু— কল্যাণী গৃহিণী ৰূপে ভাস্বতী সেই পঙ্কিলতাতকৈ থাকিব বহুত ঊৰ্দ্ধত। মাতৃত্বৰ গৌৰৱে তেওঁক তুলিব গৰীয়ান কৰি।

লিখক— কিন্তু সেই পথ ভোগৰ পথ, কামনাৰ পথ, প্ৰবৃত্তিৰ পথ। সেই পথেদি আগবাঢ়ি গৈ তোমালোকৰ প্ৰেমে মুক্তিৰ সোৱাদ নেপায়। মোহ বন্ধনৰ মাজত তাৰ অস্তিত্ব হেৰাই যাব।

ভাস্বতী— আমাৰ প্ৰেম আপুনি স্বীকাৰ কৰি লৈছে, কিন্তু অনুমোদন কৰা নাই আমাৰ বিবাহৰ সিদ্ধান্ত। তাৰ মানে, আপোনাৰ অন্তৰো সংস্কাৰ বিমুক্ত নহয়। আমাৰ শিৰত হাত থৈ আমাৰ যাত্ৰা জয়-যুক্ত হওক বুলি আশীৰ্ব্বাদ কৰিবলৈ লিখক, নাট্যকাৰ, সাহিত্যিক, আপুনিও সঙ্কোচ বোধ কৰে!

লিখক— তুমি ভুল বুজিছা। কোনো সঙ্কোচ মোৰ নাই। মই মাথোন কল্পনা কৰিছোঁ তোমালোকৰ বাবে মহত্তৰ জীৱন।

হিমাংশু— আপোনাৰ কল্পনাই বাস্তৱক আওকাণ কৰিছে।

লিখক— মোৰ কল্পনাই কিন্তু বাস্তৱৰ পৰাই আহৰণ কৰিছে তাৰ গতি-প্ৰবাহ, তাৰ প্ৰাণ-শক্তি।

ভাস্বতী— কাপুৰুষ আপুনি। সত্যক সুন্দৰ ভাবে সাহিত্যৰ

মাজেৰে সমাজত সুপ্ৰতিষ্ঠিত কৰিবলৈ সৎসাহস আপোনাৰ নাই।

লিখক— শুনা ভাস্বতী, দৃশ্যমান জগতখনেই কেৱল বাস্তৱ নহয়। সত্যৰ অঙ্কুৰ মাথোন তাৰ ভিতৰতেই নিহিত থকা নাই। সত্য আৰু বাস্তৱৰ পৰিধি বাস্তৱ জগতৰ সীমা অতিক্ৰম কৰি মানুহৰ ভাব জগতলৈ, মানুহৰ অন্তৰৰ অন্তঃস্থলীলৈ, আত্মাৰ অনিৰ্ব্বচনীয়তাৰ মাজলৈকে বিস্তাৰিত হৈছে। মই শিল্পী, মই নাট্যকাৰ, মই সাহিত্যিক, মই দ্ৰষ্টা। মোৰ কল্পনা মাথোন বস্তু জগততে আবদ্ধ নেথাকে, থাকিব নোৱাৰে। সেয়েহে মই বিচাৰোঁ তোমালোকৰ সংস্কৃতিসম্পন্ন অন্তৰে আজি বোধন কৰক সেই প্ৰেমক, যি প্ৰেমে নিবিচাৰে দেহৰ বন্ধন, স্বীকাৰ কৰে আত্মাৰ মিলন। যি প্ৰেমে শিকাব লৌকিকতাৰ ঠেক সীমা অতিক্ৰম কৰি অসীম প্ৰেমৰ মাহাত্ম্য উপলব্ধি কৰিবলৈ; শিকাব উপলব্ধি কৰিবলৈ, ত্যাগৰ মাজেৰে, ভোগ—বাসনাৰ নিবৃত্তিৰ মাজেৰে, অন্তৰ আতমাৰ অন্তঃস্থলীত মধুৰ মিলন আনন্দ। মাথোন এই প্ৰেমহে সত্য, এই প্ৰেমেহে অনিৰ্ব্বচনীয়তাৰ সন্ধান দিয়ে। এই প্ৰেমহে অক্ষয় আৰু চিৰন্তন।

হিমাংশু— কিন্তু মাটিৰ মানুহ আমি। আপোনাৰ আদৰ্শ-প্ৰেমৰ কল্পনা ধূলি বালিৰ পৃথিৱীৰ, তেজ মঙহৰ মানুহৰ বাবে নহয়। পৃথিৱীখনক আকোৱ-গোঁজালি দি ধৰি থাকিবলৈ আমাৰ অপৰিসীম

মোহ। এই মোহ-পাশত বান্ধ খাই থকাৰ বাহিৰে আমাৰ আন উপায় নাই।

লিখক— তুমি পুৰুষ হিমাংশু। তোমাৰ মনৰ গতিপ্ৰবাহৰ ৰূপ তুমি যি বুলি ভাবিছা, ঠিক তেনে নহয়। মই ক'ম তুমি নিজকে চিনিব পৰা নাই। তেজ-মঙ্গহৰ মানুহ হ'লেও তোমাৰ এখনি অন্তৰ আছে। এই অন্তৰখনৰ আছে চিৰন্তন হেঁপাহ, কল্পনাৰ মানসী প্ৰিয়াক পৃথিৱীৰ কোনোবা নাৰীৰ মাজত বিচাৰি পাবলৈ। আজি ভাস্বতীৰ মাজতে হয়তো তুমি দেখা পাইছা তোমাৰ মানস প্ৰতিমাৰ মূৰ্ত্তিমতী ৰূপ। সেয়েহে ভাস্বতীৰ প্ৰতি গঢ়ি উঠা আকৰ্ষণৰ মোহে তোমাক অভিভূত কৰি পেলাইছে। কিন্তু যদি বিবাহৰ যোগেদি এই বন্ধন চিৰন্তন কৰিব খোজা তেন্তে তুমি হয়তো হতাশ হ'ব লাগিব। তোমাৰ অন্তৰৰ গতি-চাঞ্চল্যই তোমাক তৃপ্তিৰ সোৱাদ ল'বলৈ নিদিয়ে। নতুনৰ সন্ধানত সি আকৌ স্থিৰতা হেৰুৱাব।

ভাস্বতী— আপুনি পুৰুষ হিমাংশুৰ অন্তৰৰ গতি চাঞ্চল্যৰ কথা ভাবিছে, কিন্তু ভবা নাই মোৰ মনৰ কথা। মই নাৰী। মই অভিসাৰিকাৰ দৰে আগবাঢ়ি আহিছোঁ হিমাংশুৰ মাজত নিজকে বিলাই দি জীৱনটো সাৰ্থক কৰি তুলিবলৈ। হিমাংশুৰ অস্তিত্ব মই অনুভৱ কৰিব খোজোঁ নিবিড় সান্নিধ্যৰ মাজেৰে। ধূপ যেনেকৈ জ্বলি জ্বলি নিঃশেষ হৈ যায়, মই নাৰী, ময়ো নিজকে শেষ কৰি

দিয় হিমাংশুৰ মৰমৰ মাজত।

লিখক— মইতো তোমাৰ তেনে ৰূপ কল্পনা কৰা নাছিলোঁ।

ভাস্বতী— আপুনি ভুল কৰিছিল।

লিখক— কিন্তু তুমি যে সাধাৰণ নোহোৱা, তুমি যে অনন্যা —ভাস্বতী তুমি। মই ভাবিছিলোঁ ধীমান পুৰুষৰ দৰেই গতিশীল হ'ব তোমাৰো অন্তৰ। কোনো এটা নিৰ্দ্দিষ্ট বিন্দুত আহি সি থমকি ৰৈ নেযায়। বিভিন্ন ৰূপৰ মাজেৰে আত্মপ্ৰকাশ কৰি আগবাঢ়ি যাব অনন্তৰ ফালে।

ভাস্বতী— আমাক ক্ষমা কৰিব। আমি আপোনাৰ আশাক, আপোনাৰ কল্পনাক ৰূপ দিব নোৱাৰিলোঁ।

লিখক— মোৰ সমুখত ভাস্বতীৰ দুটা বেলেগ ৰূপ দেখিবলৈ পাইছোঁ। এটি মোৰ মানস কন্যা, অশৰীৰী ভাস্বতী আৰু আনটি হ'লা তুমি।

ভাস্বতী— কাক আপুনি বাছি লব আপোনাৰ নাটকৰ নায়িকা ৰূপে, মোক নিশ্চয় নহয়।

লিখক— অলপ আগলৈকে দুয়োটা ৰূপেই একেটাতে বিলীন আছিল। ভাস্বতীৰ একেটা ৰূপেই মই মানস পটত দেখা পাইছিলোঁ। কিন্তু এতিয়া হ'ল বিচ্ছেদ ৰচনা তোমাৰ সতে। তোমালোকৰ পথেদি যোৱা তোমালোক। মই বাধা নিদিওঁ। আৰু মই যাওঁ মোৰ বাটেদি; ৰূপ দিওঁ মোৰ কল্পনাক, মোৰ আদৰ্শক, মোৰ সাহিত্যত। মোৰ মানস-কন্যা, মোৰ কল্পনাৰ ভাস্বতী ধ্যানলোকৰ ভাস্কৰ জ্যোতিত হওক উদ্ভাসিত। সাংসাৰিক

জীৱনৰ ঠেক সীমা অতিক্রম কৰি মোৰ সাহিত্যত ভাস্বতীৰ প্ৰেম ত্যাগৰ মাজেৰে হওক অম্লান, হওক সুন্দৰ।

ভাস্বতী— আমি যাওঁ।

লিখক— যোৱা। কিন্তু যদি কেতিয়াবা মোৰ কথাৰ সত্যতা উপলব্ধি কৰা, আকৌ উভতি আহিবা। সেই পৰম লগ্নৰ বাবে মই উদ্‌গ্ৰীৱ হৈ বাট চাই থাকিম।

[মঞ্চ এন্ধাৰ হৈ নাটকৰ সামৰণি সূচায়]